

עיר וקדיש מזו שמיא נחית

ט"ל תשבת מפי זרעו

ספר

מאמרי רשב"י

יבמות קידושין

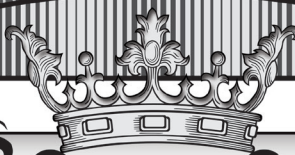
בזוהר דא יפקון מן גלותא ברחמי

והמשכילים יזהרו כלזוהר הרקיע

חוברת מספר 79

תמוז תשע"ד - עיה"ק בית שמש תובב"א

ספר מאמרי רשב"י

יבמות-קידושין

בו יבואו ליקוט מאמרי רבי שמעון בר יוחאי ע"ה, מש"ס בבלי כסדר המאמרים, עם פירושי רש"י ועוד, מפוסק ומחולק לקטעים, למען ירוץ הקורא בו, כי מלבד מעלת לימוד הזוהר הקדוש אשר בונה בשמים עליותיו עוד יש מעלה עצומה לידבק בדברי אדונינו הרשב"י זיע"א בכל מקום, אשר עליו נאמר: "רבי שמעון דנהיר כל עלמא באורייתא" (זוהר ח"א קנ"ו.) כדי להמשיך נשמתו אצלינו, ולעורר תפילתו לפני אדון כל בעד דורינו השפל הזה למען הקים השכינה מעפרא ולגאלינו ולפדותינו לתשועת עולמים. ובוודאי על ידי כן יתקבלו התפילות ברצון וברחמים, כמו שכתב בספר חסידים (סימן רכ"ד), וז"ל: וכל האומר דבר שמועה מפייהם הם מתפללים עליו שם ומליצים טובה עליו, עכ"ל.

יוצא לאור על ידי "מפעל הזוהר העולמי"
בעיה"ק בית שמש תובב"א
חודש אדר תשע"ב לפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
CIO CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gros
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות, לכל החברים וידידים,

ולכל אחד ואחד מישראל, לקרב הגאולה שלימה בב"א

וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים

ולכל ההבטחות הרשב"י זיע"א

מכתבי הסכמה מגדולי ישראל, כבר באו בדפוס בשאר
הספרים שהוצאנו לאור - וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן

מפעל הזוהר העולמי

רחוב נחל לכיש 24/8

רמת בית שמש ארץ ישראל

טל: 054-843-6784 / פקס: 095-995-1300

עימוד ועיצוב ספרים מקצועי

'מקראי אור'

052-7615936

yoel32@neto.net.il

תוכן הענינים

ז	בנך מישראלית קרוי בנך
ז	לדעת רשב"י גיורת פחותה מבת ג' שנים כשרה לכהונה
ח	לדעת רשב"י קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל
ה	דין אכילת תרומה לעבדים, בכהן שהיו לו עבדים שהכניסה לו אשתו בנישואיה ומת
ט	שפתות הת"ח דובבות בקבר כשאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז
י	טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים
יא	חיוב מוציא שם רע רק כששוכר עדים לדעת רבי יהודה
יא	מדוע תיקנו כתובת בנין דכרין
יג	רבי חנינאי בן חכינאי חוזר לביתו אחרי שנים עשרה שנות לימוד
יד	חומר עוון הלבנת פנים
טו	מעלתו של רבי יהושע בן לוי
יה	בדין תגלחת הנזיר והמצורע
כ	חומר ענין גסות הרוח
כ	חומר ענין הלבנת פני חבירו ברבים
כא	בתיה רוחצת מגלולי אביה
כא	אדם אומר שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם
כג	אף הליכתם של המרגלים היתה בעצה רעה
כג	הטעם שמשוח מלחמה היה פותח ב'שמע ישראל'
כג	מנין לגלגול שבועה מן התורה?
כה	חדש, כלאים וערלה נוהגים בין בארץ בין בחו"ל לדעת רשב"י
כה	המתחרט על כל הטובות שעשה אבד את הכל
כו	טעם היתר הצפור המשולחת לטהרת מצורע
כז	מקור ההלכה שולד שפחה ונכרית כמותה
כט	'כל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה', במה מדובר?
ל	גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה לדעת רשב"י

מפתח הש"ס

ז	יבמות דף כג עמוד א
ז	יבמות דף ס עמוד ב
ח	יבמות דף ס עמוד ב

ט	יבמות דף סז עמוד א
י	יבמות דף צו עמוד ב
יא	יבמות דף קג עמוד א
יא	כתובות דף מו עמוד א
יא	כתובות דף נב עמוד ב
יג	כתובות דף סב עמוד ב
יד	כתובות דף סז עמוד ב
טו	כתובות דף עז עמוד ב
יה	נדרים דף סד עמוד ב
יה	מסכת נזיר דף ס עמוד ב
כ	סוטה דף ד עמוד ב
כ	סוטה דף י עמוד ב
כא	סוטה דף יב עמוד ב
כא	סוטה דף לב עמוד ב
כג	סוטה דף לה עמוד א
כג	סוטה דף מב עמוד א
כג	קידושין דף כו עמוד ב
כה	קידושין דף לח עמוד א
כה	קידושין דף מ עמוד ב
כו	קידושין דף נו עמוד א
כז	קידושין דף סח עמוד א
כט	קידושין דף עד עמוד א
ל	קידושין דף עח עמוד א

מאמרי רשב"י

יבמות - קידושיין

מאמרי רבי שמעון בר יוחאי

יבמות דף כג עמוד א

א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי, אמר קרא "פִּי יָסִיר אֶת בְּנֵךְ מֵאַחֲרַי" (דברים ז, ד), בנך מישראלית קרוי בנך, ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה^[א].

בגן
מישראלית
קרוי בנך

יבמות דף ס עמוד ב

תניא, ר' שמעון בן יוחי אומר, גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשירה לכהונה^[ב], שנאמר "וְכָל הַפֶּה פִּנְשִׁים אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּ מִשֵּׁכֵב זָכָר הִחִיו לָכֶם" (במדבר לא, יח), והרי פנחם עמהם^[ג] וכו'. אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי, הלכה כרבי שמעון בן יוחאי. אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי, בפירוש שמיע לך^[ד] או מכללא^[ה] שמיע לך. מאי כללא^[ו]. דאמר ר' יהושע בן לוי, עיר אחת היתה בארץ ישראל שקרא עליה ערער^[ז], ושגר רבי את רבי רומנוס^[ח] ובדקה, ומצא בה בת גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד והכשירה^[ט] רבי לכהונה. אמר ליה, בפירוש שמיע לך. ואי מכללא מאי^[י]. דלמא שאני התם הואיל ואנסיב אנסיב, דהא רב ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו, בוגרת ומוכת עין לא ישא ואם נשא נשוי. הכי השתא בשלמא התם סופה להיות בוגרת תחתיו, סופה להיות בעולה תחתיו, הכא סופה להיות זונה תחתיו^[יא]. רב ספרא מתני לה מכללא וקשיא ליה^[יב]

לדעת רשב"י
גיורת
פחותה מבת
ג' שנים
כשירה
לכהונה

ביאור המאמרים

שכתב בזה בערוך לגר.
ד. מיניה דרבי יהושע בן לוי (רש"י).
ה. דשמעת מיניה מילתא דרייקת מיניה דסבירא ליה כר' שמעון (רש"י).
ו. מאיזה כלל היה לו לומר (רש"י).
ז. לפסול משפחת העיר (רש"י).
ח. רומנוס גרסינן (רש"י).
ט. הניחה תחת בעלה כהן (רש"י).
י. ואי מהאי כללא שמיע ליה לר' יעקב מאי אית ליה לרבי זירא לאותביה דקא בעי מיניה בפירוש שמיע לך או מכללא (רש"י).
יא. בתמיה, אי סבירא ליה דפסול משום זנות סבירא ליה ואם כן לא שניא לכתחלה ולא שניא דיעבד אסירא (רש"י).
יב. כדאקשי דלמא התם הואיל ואנסיב אינסיב

א. מדלא כתיב "כי תסיר" שמע מינה הכי קאמר בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי, אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה כי תסיר בת העובד כוכבים את בנך שתלד מאחרי, אלמא בנך מן העובד כוכבים שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך (רש"י).
ב. לא מחזקינן לה כזונה (רש"י). פירוש לפירוש, דלא מחזקינן שנבעלה לגוי שהיא זונה (ריטב"א). פירוש, ואפילו לכהן גדול, והכי מוכח בקידושין (ריטב"א). ונראה שהזקיקו לרש"י ז"ל לפרש כן מדאמרינן עלה לקמן הכי השתא בשלמא התם סופה להיות בעולה תחתיו הכא סופה להיות זונה תחתיו אלמא רבנן דפליגי עליה דר' שמעון בן יוחאי טעמייהו משום זונה (רשב"א).
ג. פירש הריטב"א, שהרי כבר נתכהן. ועייין מה

ומשני ליה הכי^[2]. ההוא כהנא דאנסיב גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, אמר ליה ר"נ בר יצחק, מאי האי. אמר ליה, דאמר רבי יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי, הלכה כר"ש בן יוחאי. אמר ליה, זיל אפיק, ואי לא מפיקנא לך ר' יעקב בר אידי מאונך^[1].

יבמות דף ס עמוד ב

תניא, וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר, קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין^[3] באהל, שנא' "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם" (יחזקאל לד, לא), אתם קרויין אדם^[4] ואין העובדי כוכבים קרויין אדם. מיתבי, "ונפש אדם נשמה עשר אלה"^[5] (במדבר לא, מ). משום בהמה. "אשר יש בה^[6] הרבה מנשמות עשרה רבו אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו^[7] (ובהמה רבה)" (יונה ד, יא). משום בהמה^[8]. "כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו" (במדבר לא, ט)^[9]. דלמא איקטיל חד מישראל^[10]. ורבנן. "לא נפקד מננו איש" (במדבר לא, מט). ור' שמעון בן יוחי. "לא נפקד מננו איש" לעבירה.

לדעת רשב"י קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל

ביאור המאמרים

(רש"י).

יג. כדשנינן בשלמא התם סופה להיות בעולה תחתיו כו' (רש"י).

יד. כלומר משמתינן לך ותפיק על כרחך (רש"י).

זו. את המאהיל עליהם (רש"י).

זו. וגבי טומאת אהל כתיב "אדם פי ימות באהל" (במדבר יט, יד) (רש"י). וא"ת והא כתיב "בקים עלינו אדם" (תהלים קכד, ב). י"ל דהיא כדדרשינן בפרק קמא דמגילה (י"א א') אדם ולא מלך. וא"ת והא כתיב "ואתן אדם תתקיד" (ישעיהו מג, ד). י"ל דהא אמרינן במדרש ברכות (ס"ב ב') אל תקרי אדם אלא אדום. וא"ת והא אמרינן בסנהדרין היה רבי מאיר אומר מנין אפילו גוי שעוסק בתורה שהוא ככהן גדול שנאמר "אשר יעשה אתם האדם וחי בקהם" (ויקרא יח, ה) כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם מלמד שאפילו גוי ועוסק בתורה וכו'. יש אומרים, דהתם דריש ה"א דהאדם. וליתא, דאם כן הול"ל "אדם לא נאמר" אלא "האדם". ורבינו תם ז"ל תירץ דרבי מאיר פליג על רשב"י וסבר לה כרשב"ג דתנן באהלות רשב"ג אומר מדורות הגוים טמאים מפני שהנשים קוברים שם נפליהם. ולא מחזור מדלא אמרינן בשום דוכתא דהיא דרבי מאיר פליגא אדר"ש בן יוחאי. והנכון דהיא דרבי מאיר לא פליגי דשאני התם שהוא מקום ברכה והיה לו להזכיר ישראל בפירוש וכיון שאמר הכתוב אדם

בא לרבות אפילו גוי, אבל בשאר מקומות שאינו מקום ברכה אמרינן דלא קרי אדם אלא לישראל שהם אדם באמת אלא שלא רצה להזכירם בפירוש, וכדאמרי' במדרש רבה "מָה אָקָב לֹא קָבָה אֵל" (במדבר כג, ח), בשעה שהיה מצוה אותם על הברכות הוא מזכירם "אלה יעמדו לברך את העם" (דברים כז, יב), בקלות לא היה טובען שכן הוא אומר "ואלה יעמדו על הקלה" (דברים כז, יג), וכן אמרו במדרש ילמדנו אדם כי יהיה בעור בשרו למה אינו אומר דבר אל בני ישראל זשה "פי לא אל חפץ נשע אָתָה לא יִגְרָךְ רַע" (תהלים ה, ח), ולענין פסק הלכה ודאי הלכה כרשב"י מההיא עובדא דאליהו שבפרק המקבל (ריטב"א).

יז. במדין כתיב (רש"י).

יח. אנשי גינזה עובדי כוכבים היו (רש"י).

יט. ומשני הא דקרי להו אדם משום דבעי למכתב בהמה גבייהו כדכתיב וחמורים ובקר וגבי בהמה מיקרו אדם אבל אדם סתמא לא מיקרו (רש"י).

כ. במדין כתיב, ומדבעו טומאת שבעה אלמא מיטמו (רש"י).

כא. הקשה בערוך לנר, מה בכך הא הוי ליה ספק טומאה ברשות הרבים דטהור. ותירץ, דצריכים לטהר דלמא נגע בו ברשות היחיד, וכל שאתה יכול לרבות ספיקות וספק ספיקות ברשות היחיד טמא כדאמרינן בטהרות (פ"ו מ"ד). עיי"ש עוד.

רבינא אמר, נהי דמעטינהו קרא מאטמויי באהל דכתיב "אָדָם פּי יָמוֹת בְּאֵהָל" (במדבר יט, יד), ממגע ומשא מי מעטינהו קרא [כב].

יבמות דף סז עמוד א

ת"ר, הניח בנים [כג] אלו ואלו [כד] אוכלים, הניחה מעוברת [כה] אלו ואלו אין אוכלים [כו], הניח בנים והניחה מעוברת [כז] עבדי מלוג אוכלים כדרך שהיא אוכלת, עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר [כח], שהעובר פוסל [כט] ואינו מאכיל [ל], דברי ר' יוסי. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו, הבת מאכלת, הבן אינו מאכיל. ר"ש בן יוחי אומר, זכרים יאכלו כולן [לא], נקבות לא יאכלו, שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום. מאי איריא שמא ימצא עובר זכר תיפוק ליה [לב] דנקבה נמי פסלה. חדא ועוד קאמר, חדא דנקבה נמי פסלה, ועוד שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום. זכרים יאכלו, והאיכא עובר. קסבר אין חוששין למיעוטא [לג]. ואיבעית אימא, לעולם קסבר חוששין למיעוטא, דעבדינן ליה תקנתא [לד] כרב נחמן אמר שמואל, דאמר רב נחמן אמר שמואל, יתומים [לה] שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ובורר להם

דין אכילת תרומה לעבדים, בכהן שהיו לו עבדים שהכניסה לו אשתו בנישואיה ומת

ביאור המאמרים

כב. וגבי מגע אשכחן נוגע בעצם או בחלל דלא כתיב אדם הלכך אע"ג דלא מיקרו אדם מטמו ממגע ובמשא (רש"י). פירושו, דלגבי מגע ומשא לא כתיב ביה אדם אלא הנוגע בעצם או בחלל ויש בכלל זה אפילו גוי. וא"ת הא כתיב "אוּ בְעֶצֶם אָדָם" (במדבר יט, טו). יש לומר דהא דרשי לה בספרא לאבר מן החי. וא"ת הא כתיב "הַנֹּגֵעַ בְּמַתְּ לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם" (במדבר יט, יא). יש לומר דההוא אצטרף לאפוקי נפש בהמה דכיון דכתב נפש להביא דמו כתב אדם להוציא בהמה, תוס' (ריטב"א).

כג. הכהן ולא הניחה מעוברת (רש"י).

כד. עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל אוכלין דעבדי מלוג אוכלין בשבילה שהיא אוכלת בשביל בניה ועבדי צאן ברזל אוכלין בשביל בנים (רש"י).

כה. ולא הניח לה בנים (רש"י).

כו. שהעובר אינו מאכיל לא את אמו ולא את העבדים (רש"י).

כז. הניח בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלים שהם שלה ואין לעובר חלק בהן והיא אוכלת בשביל בניה (רש"י).

כח. שיש לו חלק בהן דאית ליה זכייה ולא ידעינן הי מתרמי לחלקו לפיכך עבדים אסורים לאכול (רש"י).

כט. בת כהן המעוברת מישראל (רש"י).

ל. בת ישראל המעוברת מכהן ולא את עבדיו (רש"י).

לא. ל"ג כולן אלא ה"ג זכרים יאכלו כולן נקבות לא יאכלו אם יש זכר בבנים אוכלים העבדים בשבילו ולא חיישינן לחלקו של עובר דשמא נקבה היא ואין לה חלק במקום בן ואת"ל זכר הוא שמא תפיל שכל היולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ויש שמפילות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקיבות הוו להו זכרים הראים לירש מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן כולן נקבות לא יאכלו שמא יהא עובר זכר כו' (רש"י).

לב. דא"נ היא נקבה פסלה דכיון שכל אותן שלפנינו נקבות יש לעובר חלק בהן אפילו היא נקבה (רש"י).

לג. לשמא יהא זכר ויש לו חלק בהן דבתר רובא אזלינן ורובא יולדות או נקבות או מפילות כדפרישית לעיל (רש"י).

לד. בוררין לעובר שאר נכסים לחלקו ונמצאו העבדים כולן לחלק הנולדים אבל היכא דכולן נקבות לא מצינו למיעבד תקנתא שמא יהא העובר זכר ויהא הכל שלו (רש"י).

לה. קטנים שבאו לחלוק מעמידין אפוטרופוס לכל אחד ואחד ובורר כל אפוטרופוס חלק אחד

חלק יפה הגדילו^[ל] יכולין למחות, ורב נחמן דידיה אומר, הגדילו אין יכולין למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה.

יבמות דף צו עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב "אָגוֹרָה בְּאֶהְלֵךְ עוֹלָמִים" (תהלים סא, ה), וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז^[ב]. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות^[ג] בקבר. אמר ר' יצחק בן זעירא, ואיתימא שמעון נזירא, מאי קראה "וְחִפְּךָ בֵּינֵי הַמָּוֶת הוֹלֵךְ לְדוֹדֵי לְמִישְׁרִים דּוֹכֵב שְׁפִתֵי יְשָׁנִים" (שיר השירים ז, י), ככומר^[ד] של ענבים, מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב^[ה] אף תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפייהם בעוה"ז שפתותיהם דובבות בקבר^[ו].

שפתות
הת"ח
דובבות
בקבר
כשאומרים
דבר שמועה
מפיו בעוה"ז

ביאור המאמרים

נשמתו בגן עדן העליון ולכן הולכים על הקברים להתפלל על כל צרה שלא תבא ולכן שפיר שייך שפתותיו דובבות אף שכבר נרקב הגוף, עכ"ד הער"נ. והמהר"ל בחידושי אגדות פירש, כי התורה לא שייך בה מיתה, וכאשר אומרים דבר שמועה מפיו ומתחבר מי שאמרו ההלכה משמו אל החיים [ע"י] התורה [שהיא] חיים, ולכך מביא לו החיים עד ששפתיו דובבות בקבר שהרי יש לו חבור אל החיים בדבר שאין שייך בו מיתה, ואז יש לו קצת חיים עד ששפתיו [דובבות] ודבר זה מבואר עוד בפרק חלק (סנהדרין צ' ב) ע"ש. ואין פירוש שפתיו דובבות הם השפתים מן גוף המת, רק על כח הדברי וכמו שמוכיח בכמה מקומות כי כח הדברי הוא כח הנפש, וכמו שהנפש קיים כי כח הדברי הוא כח הנפש וכמו שהנפש קיים כך נפש הדברי נשאר קיים.

א. כלי שמניחין בו ענבים עד שמתחממין ויינו נוח לצאת כמו מכמר בישראל דתמיד נשחט (פסחים נח).

ב. היין רוחש ונע ויוצא למעלה דובב פריט"ה (רש"י).

ג. וברוח חיים להגר"ח מוולאזין ביאר המשנה באבות (פרק ב משנה יב) "והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך", שלא די אך להחזיק לומדי תורה ויהיה לך גם כן חלק בתורתם, שבלעדי הלימוד אף אם יהיה לך חלק "אינה ירושה לך", כי אך הלומד תורה היא ירושה לו

יפה לחלקו (רש"י).
לו. היתומים יכולים למחות ומהניא חלוקה לפירות דעד מחאה (רש"י).
לו. שיהיו שפתי נעות בקבר כאילו אני חי (רש"י).
וכתבו התוספות ד"ה אגורה באהלך עולמים, כשנשמתו בישיבה של מעלה שפתותיו נעות בקבר כאילו מדברות נמצא שבשעה אחת דר בשני עולמים.

לח. נעות לשון דבר שמרתיח ומבצבץ (רש"י).
המהרש"א הביא דברי בעל עין יעקב ובעל יפה מראה שהאריכו בזה, וכתבו שהוא רחוק מההקש כי שפתי המת איך יתנועעו כו', וכל שכן אחר עבור זמן וישוב אל העפר כו', ע"ש. וביאר המהרש"א, כי אין רחוק מן השכל, כי הדיבור הוא כח הנשמה ע"י כלי הגוף, וכל דיבור משובח מוליד כח רוחני בדומה משובח, ובאמרו בשם אומרו אותו כח רוחני שנולד כבר הוא מעורר מולידיו כב' עולמות שהם הנשמה בעה"ב וכלי הדיבור שהם השפתים בעוה"ז גם כי הם בקבר כבר, ומביא הרמיון מייך הטוב המונח בכור הוא רוחש ודובב ע"י כח האצבע המעוררו כן השפתים גם כי מונחים בכור שחת רוחשים ע"י כח המעוררו. ובערוך לנר כתב בזה, במהרש"א ח"א הביא הקושיא, הא אנו רואין שהגוף נרקב. אבל לענ"ד י"ל על פי המבואר בזה פרשת ויחי שנפשו של אדם נשארת בקבר כדמות האדם בחייו ונקשרת עם רוחו בגן עדן התחתון ועם

יבמות דף קג עמוד א

אמר רבי יוחנן, שבע בעילות בעל אותו רשע באותו היום, שנאמר "בין רגליה פָּרַע נָפֶל שָׁכַב" [מב] בין רגליה [מג] פָּרַע נָפֶל בְּאֲשֶׁר פָּרַע שָׁם נָפֶל שְׂדוּד" (שופטים ה, כז). והא קא מתהניא מעבירה. אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי, כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים [מד], שנא' "הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן תִּדְבֹר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע" (בראשית לא, כד), בשלמא רע לחיי אלא טוב אמאי לא, אלא ש"מ טובתן של רשעים רעה [מה] היא אצל צדיקים. בשלמא התם דלמא מדכר ליה שמא דעבודת כוכבים [מו], אלא הכא מאי רעה איכא. דקא שדי בה זוהמא, דא"ר יוחנן, בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו בהר סיני לא פסקה זוהמתן.

טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים

✻ כתובות ✻

כתובות דף מו עמוד א

תניא, רבי יהודה אומר, אינו חייב [מז] עד שישכור עדים [מח]. מ"ט דר' יהודה. אמר ר' אבהו, אתיא שימה שימה, כתיב הכא "וְשָׁם לָהּ עֲלִילַת דְּבָרִים" (דברים כב, יד) וכתיב התם "לֹא תִשְׁמֹן עֲלֵיוּ נֶשֶׁף" (שמות כב, כד), מה להלן ממון אף כאן ממון. אמר רב נחמן בר יצחק, וכן תני רב יוסף צידוני בי רבי שמעון בן יוחאי, אתיא שימה שימה.

חייב מוציא שם רע רק כששוכר עדים לדעת רבי יהודה

כתובות דף נב עמוד ב

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה התקינו כתובת בנין דכרין, כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו [מט]. ומי איכא מידי דרחמנא אמר ברא

מדוע תיקנו כתובת בנין דכרין

ביאור המאמרים

הצדיק, והבן היטב (מהר"ל חידושי אגדות).
 מה. ששונאים הרשעים וקצה נפש צדיק בהנאתו הלכך לאו הנאה היא (רש"י).
 מז. "לְמָה גִּבַּתְתָּ אֶת אֲלֹהֶיךָ" (בראשית לא, ל) (רש"י).
 מז. המוציא שם רע על אשתו מלקות וקנס.
 מח. שיעידו עדות שקר על אשתו שזינתה.
 מט. מדין תורה הבעל יורש את אשתו, ובמותו, כל הבנים - אלו שמאשתו האחת יחד עם אלו שמאשתו השניה - חולקים שווה בשווה בכל נכסיו. שואל רבי יוחנן, מדוע תיקנו חכמים שיהא האב מוריש לבנים את כתובת אמם ואת נדונייתה שירש הוא ממנה, ולא יחלקו בהם הבנים בשווה עם אחיהם שמאשתו האחרת. משיב על כך רבי יוחנן, שתקנו כן כדי שיקפוץ

שאינן לה הפסק כי גם לאחר מותו שפתותיו דובכות כו', מה שאין כן במחזיק לומדי תורה.
 מב. שבעה כתיבי בקרא (רש"י).
 מג. בין ירכותיה שבא עליה סיסרא ונתכוונה כדי לייגעו (רש"י).
 מד. כל טובתן של רשעים וכו', כי הצדיק והרשע שני הפכים אי אפשר שההפכים בא תועלת וטובה מזה לזה, ולפיכך אין ראוי לקבל שום טובה מרשע דלא מסתייע מלתא שיהיה טובה בא לו מן הרשע שזה הוא מהפך אל הפך, רק כי הטובה הוא בא לצדיק לרע לו. ודע כי הרשע נחשב אצל הצדיק רע לגמרי, ולפיכך אף הטוב של רשע נחשב רע אצל הצדיק כי מרע לא יצא טובה, ועל כן טובתן של רשעים נחשב רעה אצל

לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא^[2]. הא נמי דאורייתא הוא דכתיב "קְחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ בָנִים וּבָנוֹת וּקְחוּ לְבָנֵיכֶם נָשִׁים וְאֵת בְּנוֹתֵיכֶם תָּנוּ לְאֻנְשֵׁי" (ירמיהו כט, 1), בשלמא בנים בדיה קיימי אלא בנתיה מי קיימן בדיה, הא קא משמע לן דנלכשה וניכסה וניתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה^[3] וכו'. רב פפא איעסק ליה לבריה כי אבא סוראה^[4], אויל^[5] למיכתב לה כתובתה. שמע יהודה בר מרימר נפק אתא איתחזי ליה. כי מטו לפיתחא^[6] הוה קא מפטר מיניה^[7]. אמר ליה, ניעול מר כהדאי. חזייה^[8] דלא הוה ניחא ליה, אמר ליה, מאי דעתך, משום דאמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא, לא תיהוי בעבורי אחסנתא^[9] אפילו מברא בישא לברא טבא דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה וכל

ביאור המאמרים

ממש אלא שתקנו ליתן לה מעות בכדי ירושה, ותירץ דהא נמי דאורייתא היא^[10].

נא. מכיון שתקנו חכמים דין כתבת בנין דכרין למדת שראוי לאדם ליתן לבתו דבר הראוי לצורך נדונייתה, ואף בכתוב נרמזה כן כדכתוב "קְחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ בָנִים וּבָנוֹת וּקְחוּ לְבָנֵיכֶם נָשִׁים וְאֵת בְּנוֹתֵיכֶם תָּנוּ לְאֻנְשֵׁים" ושאלו בה בשלמא בנו בידו אלא בתו בידו אלא דנלכשה וליכסייה וליתיב לה מידי כי היכי דליקפוץ עלה אינשי וליסבו לה (בית הבחירה למאירי).

נב. חמיו היה והשיא רב פפא לבנו אחות אשתו כדאמרינן באלו נערות (כתובות לט, ב) אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחינכי ובסנהדרין (דף יד, ב) נמי אמרינן איש ושתי נשים שאין מטילין לכיס אחד כגון רב פפא ובת אבא סוראה (רש"י).

נג. רב פפא לבית אבי הנערה לכתוב כתובתה ושם יפסוק אביה ויכתוב לה בנדונייתה מה שיכתוב (רש"י).

נד. דאבא סוראה (רש"י).

נה. יהודה נטל רשות מרב פפא לחזור לאחוריו (רש"י).

נו. רב פפא דלא ניחא ליה ליהודה למיעל (רש"י).

נז. והכא איעבורי אחסנתא הוא שזה כתוב לכתו מה שהיה ראוי להוריש לבניו (רש"י). ומכיון שאתה סבור שדין זה נוהג גם באב הנותן נדוניא לכתו, והרי נמצא שבפסיקתו זו הוא מעביר מקצת מנכסיו מבניו ונותנם לכתו, ועל כן אינך רוצה להכנס עמי לבית אבא סוראה ולסייעני בדבר, תדע לך שאינו כן, וכדברי רבי יוחנן בשם רשב"י.

אדם ויכתוב נדוניא יפה לבתו, ותהא בתו חביבה עלי ליתן לה מנכסיו כבנו. שאלמלא התקנה היה אדם חושש ליתן נדוניא גדולה לבתו, מחשש שמא תמות בחיי בעלה וישא אשה אחרת ויוליד ממנה בנים, ונמצאו נכסיו נופלים ביד בני חתנו שיש לו מאשה אחרת, ואין אדם רוצה שיפלו נכסיו ליד משפחה אחרת. אבל משתיקנו חכמים שיהיו בני בתו יורשים את כתובת אמם, מעתה הוא יודע שהנדוניא שהוא נותן לבתו לא תפול אלא ליד נכדיו שלו, ומתוך כך הוא נותן נדוניא יפה לבתו.

וזה לשון המאירי על המשנה: "אמר המאירי, אם נשא אשה והביאה לו מאה מנה ויש לו בנים ממנה ומתה בחייו שנמצא יורשה, ונשא אשה אחרת והביאה לו עשרה מנה ויש לו בנים ממנה גם כן ואחר כך מת הוא, ונמצאו שני כתי בנים יורשים, ומאחר שנעשה הוא יורש את נשיו היה בדין להיות כל הבנים חולקין בשוה, אלא שתנאי בית דין להיות בנים של ראשונה נוטלין כתבת אמן ובנים של שנייה כתבת אמן, ויחלקו השאר בשוה, וזו היא תקנת חכמים כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו, וזהו שאמרו לא כתב לה בנין דכרין דיהווין ליכי מינאי אינון יירתון כסף כתבתך יתר על חלקהון דעם אחיהון חייב מפני שהוא תנאי בית דין.

נ. הרי כיון שממון הנדוניא היה ראוי שיפול לאחר מותו לבניו, נמצא שכשהוא נותנו לבתו הוא מפקיעו מירושת הבנים. ואין הכוונה ממש שהיא יורשת כמ"ש המאירי כאן: "ולענין ביאור זה שאמרו "מי איכא מידי דרחמנא אמר לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות", לאו דתירות

שכן מברא לברתא, האי נמי תקנתא דרבנן^[נח] היא דאמר רבי יוחנן^[נז] משום ר' שמעון בן יוחי. אמר ליה, ה"מ מדעתיה לעשויה נמי^[מ]. א"ל, אטו מי קאמינא לך דעול ועשייה, עול ולא תעשייה קאמינא. אמר ליה, מעלאי דידי היינו עשייה^[מא]. אכפיה^[מב] ועול, אישתיק ויתיב. סבר ההוא^[מג] מירתח רתח, כתביה לכל מאי דהוה ליה. לסוף אמר ליה, השתא נמי לא מישתעי מר. חיי דמר, לא שביקי מידי לנפשאי. אמר ליה, אי מינאי דידי^[מד], אפי' האי נמי דכתבת לא ניחא לי. א"ל, השתא נמי אהדר ביי^[מה]. א"ל, שוייה נפשך, הדרנא לא קאמינא^[מו].

כתובות דף סב עמוד ב

רבי חנניה בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי^[מ] הלוליה דר"ש בן יוחאי, א"ל, איעכב לי עד דאתי בהרך^[מח]. לא איעכבא ליה. אזל יתיב תרי סרי^[מא] שני בבי

רבי חנניא
בן חכינאי
חזור לביתו
אחרי שנים
עשרה שנות
לימוד

ביאור המאמרים

נח. לכאורה כתובת בנין דיכרין תקנתא דרבנן הוא כדי שיקפוץ כו', אבל שיתן אדם לכתו להשיאה כבנו דאורייתא הוא כדררשי לעיל מ'וקחו לְבָנֶיכֶם נָשִׁים" וגו' (ירמיהו כט, ו). ואפשר דאין זה אלא סמך בעלמא ותקנתא דרבנן היא דמה שיתן האדם לכתו להשיאה לא מקרי מעביר נחלה (מהרש"א).

נמ. לעיל שיקפוץ אדם ויתן לכתו ויליף לה מקרא (רש"י).

ס. בתמיה (רש"י).

סא. כניסתי עמך זהו עשוי שירבה לפסוק בשביל כבודי (רש"י).

סב. רב פפא ליהודה דבררים ועל (רש"י).

סג. אבא סוראה האי דשתיק יהודה מרתח רתח שאין הנדוניא הוגנת בעיניו (רש"י).

סד. אם נטלת ממני עצה (רש"י).

סה. אע"ג דהן דברים הנקנים באמירה (ואין יחזור בו). היינו היכא דעמדו וקדשו והכא כשרצה לחזור עדיין לא קדשו. אי נמי הכא כבר קידשו קודם לכן ואחר כך כתב, ולא אמרינן הן הן דברים הנקנים באמירה אלא כשקידשו אחר כך (תוספות).

סו. אין כוונתי לומר שתחזור בכך, אלא כיון שכבר פסקת, עליך לעמוד בדבריך. ומיהו משמע דיכול היה לחזור בו, ואע"ג דהני דברים הנקנים באמירה הם (לקמן ק"ב ב'), הני מילי כשעמדו וקדשו אבל כל זמן שלא קדשו יכולים לחזור בהם, וכש"כ אם עדיין עסוקים באותו ענין

דאפילו קנו מידו יכולים לחזור בו כדמשמע בפרק יש נוחלין, לפום חד סברא דכתיבנא התם בס"ד (חידושי הריטב"א; ראה תוספות לעיל).

סז. סוף ימי חופתו (רש"י).

סח. המתן לי עד שיכלו ימי חופתי ואלך עמך לבי רב (רש"י). הא דהוצרך תלמודא לפרש דבר זה, שאמר לו תמתין לי ולא רצה להמתין ועיין מהר"ם שיף שתמה בזה, דיש לראות לכאורה מה השמיענו בזה, היינו ליישב בזה דבר אחר, שיש להתפלות הלא אלישע הנביא ע"ה כשהחיה את הילד הוצרך לעשות כמה דברים, ששם פיו על פיו וכו', ואיך ר' חנניה בבקשת רחמים החיה אותה תכף ומיד, אך בזה מובן הטעם, כי השי"ת ישלם מדה כנגד מדה, ואינו מקפח שכר דבר כל דהו, והיינו בשכר שהיה להוט ומהיר לילך ללמוד תורה, דאע"פ שבקש ממנו ר' שמעון שימתין לו לא רצה, וזה הוא חוץ משורת דרך העולם, שיותר טוב להולכי דרכים שיתלוו זה עם זה, ויהיו בצוותא חדא, ועם כל זה להיותו נחפז ללמוד תורה שעה אחת קודם, לא רצה להמתין, ועל כן פרע לו השי"ת עתה שבקש רחמים להחיות את אשתו, ענה אותו תכף ומיד, ולא איחר לו בקשתו (בן יהודה).

סז. ובמדרש ויקרא פרשה כ"א איתא י"ג שנים, וכאן אמר י"ב, אולי הם ישבו י"ב שלמים, ובתוך שנת י"ג חזר, ובמדרש חשיב מקוטעים, ובתלמודא חשיב י"ב שלמים (בן יהודה). מה דנקט הכי דיתבי י"ב שנין אפשר שהן השנים מ"ח

רב. עד דאתי אישתנו שבילי דמתא^[ע] ולא ידע למיזל לביתיה. אזל יתיב אגודא דנהרא, שמע ליהיא רביתא דהוו קרו לה, בת חכינאי, בת חכינאי, מלי קולתך^[עא] ותא ניזיל. אמר, ש"מ, האי רביתא דידן, אזל בתרה. הוה יתיבא דביתוהו קא נהלה קמחא, דל עינה חזיתיה, סוי לבה פרח רוחה^[עב]. אמר לפניו, רבש"ע, ענייה זו זה שכרה. בעא רחמי עלה וחייה.

כתובות דף סז עמוד ב

מר עוקבא הוה עניא בשיכבותיה, דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה^[עג] ארבעה זוזי בצינורא דדשא^[עד]. יום אחד אמר, איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא מיכותא^[עה]. ההוא יומא^[עו] נגהא^[עז] ליה למר עוקבא לבי מדרשא, אתיא דביתוהו בהדיה, כיון דחזויה^[עח] דקא מצלי ליה לדשא^[עט] נפק בתרייהו, רהוט מקמיה, עיילי ליהוא אתונא^[ב] דהוה גרופה נורא, הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא, אמרה ליה דביתוהו, שקול כרעך אותיב אכרעאי. חלש דעתיה. אמרה ליה, אנא שכיחנא בגויה דביתא^[כא] ומקרבא אהנייתי^[כב]. ומאי כולי האי^[כג], דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא, ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש^[כד] ואל

חומר עיון
הלכות פנים

ביאור המאמרים

וקונים סעודה (רש"י).
פג. למה להם לברוח ולכנס לתנור (רש"י).
פד. כתבו התוספות (סוטה י' ב ד"ה נוח לו לאדם), כדאמר בפרק הזהב (ב"מ דף נח, ב) כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מינייהו המלכין פני חבירו ברבים, ואומר נמי (שם נט, א) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילביץ פני חבירו ברבים מנלן מדוד. ונראה האי דלא חשיב ליה (פסחים דף כה) בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקוח נפש עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, משום דעבירת הלכות פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא עבירות המפורשות. ומפשטות דבריהם משמע שכל זה הוא מן הדין ולא ממדת חסידות (וכן דייק בשפת אמת) [אמנם עיין בחידושי הגרי"ז שהעיר: "לכאורה אין זו קושיא, דבג' עבירות דין הוא ליהרג ולא לעבור, אבל כאן אין זה הלכה כי אם מידת חסידות. אמנם נראה דהתוספות סבירא ליה דאי לא היה זה מדינא לא היה מותר להפיל עצמו וכו' ולכן קשה ליה למה לא חשיב ותיירצו כנ"ל". ומשמע שגם בדעת תוספות לומד הגרי"ז שהוא מדת חסידות]. ומלשון המאירי נראה לכאורה שזו מידת חסידות, שכתב בזה"ל:

לחופה ונשואין עד בן שלשים לכה שבשנים אלו עיקר לימוד התלמיד מקבלת רבותיו כשאינו עדיין מטופל בכנים (מהרש"א).
ע. שנבנו בעיר בנינים חדשים ונסתמו בה מבואות (רש"י).
עא. כדך.
עב. ראה לכה כלומר נדמה ללכה פתאום שזה בעלה (רש"י).
עג. שהיה משליך לו.
עד. חור שבמפתן וציר הדלת סוכב בו (רש"י).
עה. מי עושה לי טובה זו.
עו. אותו היום שנתן העני לבו לדעת מי נותנם לו (רש"י).
עז. איחר.
עה. העני (רש"י).
עז. שהיה מטה את הדלת להכניס שם הכסף.
פ. תנור.
פא. ועניים מוצאין אותי לפיכך זכותי גדול (רש"י).
פב. הנאתי מזומנת שאני מחלקת לחם ובשר ומלח אבל אתה נותן מעות לעניים והם טורחים

ילבין פני חברו ברבים^[פא], מנא לן, מתמר, דכתיב "היא מוצאת"^[פב] (בראשית לח, כה)^[פג].

כתובות דף עז עמוד ב

מברין רבי יוחנן, הוהרו מזוכי של בעלי ראתן^[פד]. רבי זירא לא הוה יתיב בויקיה^[פה]. רבי אלעזר לא עייל באהליה^[פז]. רבי אמי ורבי אסי לא הוו

מעלתו של רבי יהושע בן לוי

ביאור המאמרים

ברמו אם לא היה מודה לא היתה מפרסמתו (תוספות ב"מ נט, א). פירש ר"ח ז"ל שהוא חסר אל"ף והוא מלשון "ויצאת אש", ולא מצינו כן בכל הספרים, אלא לשון יציאה הוא וכדפירש רש"י, ואע"ג דההיא במלבין פני חברו ברבים מה שאין כן בזו של מר עוקבא, מ"מ למדנו ממנו כי הלכנת פנים דבר קשה מאד, הריטב"א ז"ל (שיטה מקובצת). לפירוש ר"ח יש לדקדק כיון שמיתת שריפה קיימא לן (סנהדרין נ"ב ע"א) שהיא בפתילה של אבר שנותנין לתוך פיו בעל כרחו, ואם כן לא שייך האי דרשא (ד"ל ד"היא מוצת" הכוונה פתילת אבר ולא כבשן האש ממש). אלא דאפשר דהכא כיון דקודם מתן תורה הוה דנוה בשריפה ממש (ולא כפי הדין תורה), דבלאו הכי נראה דהוראת שעה היתה דאע"ג דתמר בת כהן היתה מ"מ פנויה היתה, ואע"ג דשומרת יבם היתה מ"מ לכולי עלמא אין חייבין עליה מיתה כדאיתא בנדרים (ע"ה ע"א) אף למאן דאמר מאמר קונה קנין גמור. אלא דאכתי יש לדקדק למה המתנה באמת עד שהציתו האש בגופה דנהי שלא רצתה להלבין פניו בעצמה מ"מ היה לה לשלוח תחלה על ידי שליח לאחר שאמר הוציאוה ותשרף, ויש ליישב (פני יהושע, ועיי"ש עוד).

פז. הצדקה יש בה מדרגות וכו' ומה שהוזכר כאן הוא שהנותן יודע למי נתן אבל המקבל אינו יודע ממי מקבל, והוא שהוזכר הולכיני לגן עדן והראני מקומי. ויש מדרגה אחת קלה הימנה שהנוטל יודע ממי נוטל ואין הנותן יודע למי נתן (בית הבחירה למאיר).

פח. זוכים השוכנים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר (רש"י).

פח. במקום שתנשב רוח אחת על שניהם (רש"י).

צ. בו נמצא הבעל ראתן.

"לעולם יזהר אדם שלא ילבין פני חברו ברבים דרך צחות (ובמקו"א, דרך הערה) אמרו נוה לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מתמר".

פה. כתב המהר"ל בחידושי אגרות: "והטעם הוא כי כבשן האש מאבד ומפסיד את הדבר שהוא גוף וגשם בלבד, כי אין לדבר גוף גשמי קיום בכבשן האש יהיה מה שהוא, ואילו במלבין פני חברו ברבים שהיא מכבה או רצלם אלקי הוא פני האדם אשר דבר זה אינו הפסד הגוף רק הוא הפסד הצלם האלקי, ובשביל כך נחסר מעולם הבא וכמו שאמרו (ב"מ נ"ט א) המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא והבן זה גם כן". ועיין שערי תשובה לרבינו יונה (שער ג' אות קלט), "והנה אבק הרציחה, הלכנת פנים, כי פניו יחורו ונס מראה האורם, ודומה אל הרציחה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נח, ב). והשנית, כי צער ההלכנה מר ממות, על כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נט, א), לעולם יפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. ולא אמרו כן בשאר עבירות חמורות, אכן דמו אבק הרציחה אל הרציחה, וכמו שאמרו (סנהדרין עד, א) כי יהרג ולא ירצח. ודומה לזה אמרו שיפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים. ולמדו זה מענין תמר, שנאמר (בראשית לח, כה), "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה וגו'", הנה כי אף על פי שהוציאוה לישרף, לא גלתה כי היתה הרה מיהודה, שלא להלבין פניו".

פו. והיא שלחה וגו', אע"פ שבאתה לישרף לא גילתה הדבר אלא אם כן יגלה הוא ואם לא יגלה נשרפת (רש"י). רבינו חננאל גריס מוצת בלא אל"ף לשון "ויצאת אש בציון" (איכה ד, יא) (תוספות). שהיתה קרובה לאש כבר ולא שלחה לו אלא

אכלי מביעיי^[אס] דההיא מבואה. ריב"ל מיכרך בהו^[צב] ועסיק בתורה^[צג], אמר, "אֵילַת אֶהְבִּים וְיַעֲלֵת חֵן" (משלי ה, יט) אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא^[צד]. כי הוה שכיב^[צה], אמרו ליה^[צז] ללמלאך המות, זיל עביד ליה רעותיה. אזל איתחזי ליה, א"ל, אחוי לי דוכתאי^[צח]. אמר ליה, לחיי. א"ל, הב לי סכינך^[צט], דלמא מבעתת לי באורחא, יהבה ניהליה. כי מטא להתם, דלייה^[כא] קא מחוי ליה, שוור^[ק] נפל לההוא גיסא. נקטיה בקרנא דגלימיה^[קב], א"ל, בשבועתא דלא אתינא^[קג]. אמר קודשא בריך הוא, אי איתשיל אשבועתא^[קד] ניהדר, אי לא לא ניהדר. אמר ליה,

ביאור המאמרים

צא. שלא עלה בלבו הפחד ביניהם לכך זכה להתהפך המות לחיים כנ"ל (הפלאה).

צה. כשהגיע זמנו ליפטר (רש"י).

צו. כלומר בית דין של מעלה אמרו לו כן בדבר ה' (בן יהודע).

צז. הולכיני לגן עדן והראני מקומי (רש"י).

צח. ומה שאמר הב לי סכינך לאו סכין ממש היא, אלא זה הוא כח רוחני שבו מושך חיות האדם והנפש שלו מן הגוף בשעת מיתה, ולזה הכח מכנהו בשם סכין (בן יהודע).

צט. הרימו מלאך המות בכדי שיוכל לראות את מקומו בגן עדן. ופירש המהרש"א, דהוא כמאן דאמר דגן עדן בעולם הזה, כדאמר במסכת תמיד, ויש לו מחיצות גבוהות שהוצרך להגביהו. והוסיף לכאר בזה בבן יהודע: "ומ"ש "כי מטא להתם", הוא גן עדן התחתון העומד בעולם הזה, והוא מוקף מחיצות גבוהות ועומד בדרום העולם, וכמות שלו ששים פעמים יותר על כמות העולם הזה, אך עומד בנס שאינו לוקח מקום מן עולם הזה, כדרך שאמרו רז"ל על ארון וכוזבים בנס עומדים, שמקומם אינו מן המדה, וכמ"ש בס"ד בזה כמאמר רז"ל, שאמרו העולם הוא אחד מששים בגן".

ק. קפ"ז.

קא. דלייה מלאך המות והוי מחוי ליה דוכתא, שוור נפל לההוא גיסא דלג ונפל בצד מקומו חי, ונקטיה מלאך המות לרבי יהושע בכנף בגדו להוציאו משם (שיטה מקובצת).

קב. משום דעדיין היה ירא לנפשו עד דאמר ליה דמתבעא לברייתא, דהיינו לבריות אחרים (מהרש"א).

קג. אם נשבע בשבועה מעולם ונשאל עליה להתירה (רש"י). אי אתשיל אשבועתא ניהדר, אם

צא. לאו דוקא ביעי. רש"י ז"ל במהדורא קמא. וכן כתבו תלמידי רבינו יונה, לאו דוקא ביעי דכל שכן אוכלין שאין להם קליפה שתגין עליהם (שיטה מקובצת).

צב. נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה ומושיבן אצלו ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יוזק (רש"י).

צג. פירוש, מכרך בהו אפילו היכא דלא עסיק בה וכדאמרין בסוטה (כ"א א) גבי "כי גר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג) דאורייתא אפילו בעירנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא לעוסקין בה לשמה (ריטב"א). לא הוה זז מהם בשעת תלמוד ויושב בצדם ומטפל עמם, רש"י במהדורא קמא (שיטה מקובצת).

צד. על מי שאין לו חן כל שכן שמגינה על מי שיש לו חן שלא יתגנה, ואילו אינה מצילו מבעלי ראתן אין לך מגונה ומאוס גדול כזה, כדקאמר לעיל מאי סימני דלפין עיניו ודאבי נחיריה ואייתי ליה רירא מפומיה ורמי וכו' (מהר"ם שיף). יש לפרש ע"ד שאמר הכתוב "וְיָרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶם וְיָרָאוּ מִמֶּנּוּ" (דברים כח, ט), שכל אדם ששם הוי"ה נרשם במצחו המזיקין בדילין ממנו, וזהו שאמר הכתוב "יִנְחַנִּי בְּמַעְגְלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׂמוֹ גַם כִּי אֵלֶךְ בְּגֵיא צְלָמוֹת לֹא אֵירָא יָרַע כִּי אֶתָּה עוֹמְדִי" ר"ל למען שמו שהוא עמדי לא אירא... והנה מעלת האהבה והחן הוא יתר על היראה שמתהפכין האויבים לאוהבים וכמ"ש חז"ל כל העוסק בתורה חוט של חסד משוך עליו שנאמר "יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֶסֶדוֹ" וגו' (תהלים מב, ט), שבהיותו דבק בתורה ושם לילות כימים יזכה לאהבה וחן בעיני הכל, וז"ש "אֵילַת אֶהְבִּים" (משלי ה, יט) אם חן מעלה שהוא אהבה כ"ש שבתחלה זוכה שהמזיקין יראים ממנו ואגוני מגיני. וריב"ל בגודל האמנה החזקה שלו בתורה

הב לי סכינאי, לא הוה קא יהיב ליה. נפקא בת קלא ואמרה ליה, הב ניהליה, דמיתבעא לברייתא. מכריז אליהו קמיה, פנו מקום לכר ליואי, פנו מקום לכר ליואי^[קד]. אזל אשכחיה ל ר' שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא^[קח], אמר ליה, את הוא בר ליואי. אמר ליה, הן. נראתה קשת בימין. אמר ליה, הן. אם כן אי אתה בר ליואי^[קט]. ולא היא, דלא הואי מידי^[קל] אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשי.

ביאור המאמרים

קה. כסאות של זהב מופז (שיטה מקובצת). הנה נודע כי נפשות הצדיקים מתלבשים בגן עדן התחתון, בגופים שנראה בהם צורת גוף ברמ"ח איברים ושס"ה גידים ממש, ורק הם חומר זך שאין צריכין לאכילה ושתייה, ונזונין מריח הטוב של גן עדן, ולכן נמצא שם אילנות וכמה דברים הנמצאים בעולם הזה ממש, אלא דכולם הם חומר זך, שאינו שולט בו איבוד ורקבון והפסד, ולכן ראה צורת תלת עשר תכטקי פיזא ממש. ומה שהיו מספר י"ג כמנין אהבה, לרמוז שהוא עסק בתורה ועבודת הקודש בהיותו בעולם הזה באהבה ולא לשם קבלת שכר (בן יהודע).

קו. אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם ואם יש צדיק גמוה בדור אין צריך אות (רש"י). לאו אנת בר ליואי אין אתה ראוי להיות בר ליואי שאלו היית צדיק לא היה דורך צריך לקשת דאינו נראה אלא לזכור ברית עולם להודיע שהעולם מתקיים בעבור הברית (שיטה מקובצת). שהקשת הוא אות על קיום שבועה בימי נח ואם אתה בר ליואי שקיימת השבועה לא היה צריך העולם לאות הקשת כי בזכותך היו נצולים (מהרש"א).

קז. לא נראה הקשת בימיו (רש"י). ביאר בכך יהודע, דהוא לא הוציא שקר חס ושלוש מפיו, דאף על גב דר' שמעון בן יוחאי שאלו על זמן היותו גדול, הוא כוון בתשובתו על זמן שהיה קטן בשנים.

הלך מימיו אצל חכם להתיר את נדריו אף אני אתיר לו את זה וישוב משם. ואם קיים כל שבועותיו אף זו תהא קיימת ולא יחזור (שיטה מקובצת).

קד. יש לפרש הא דכפל מלת "פנו מקום כו" פנו מקום כו", שהוא ודאי לא בקש רק מקומו המיוחד לו כמ"ש "אחוי לי דוכתאי" כו', אלא שיש לצדיק עוד חלק בגן עדן חלק רשע שהיה לו בגן עדן דכתיב משנה יירשו כמ"ש בחגיגה (מהרש"א). נראה ודאי מקום מושבו היה מוכן ופנוי בעבורו, אך אומרו פנו מקום על מקום שנאספים בו הצדיקים בעת שיבא הצדיק וידרוש שם בדברי תורה לפני הצדיקים אחר פטירתו, ולכן עתה שנפטר ר' יהושע בן לוי בעולם הזה ובא לשם, מכריז אליהו זכור לטוב פנו מקום זה לכר ליוואי, שיעמוד וידרוש בו בפני הצדיקים שבגן עדן. וקראו על שם אביו, מפני שאביו נודע ומפורסם אצל כל הצדיקים שבגן עדן שהיה צדיק גמור, ולכך קראו בר ליוואי, לומר הוא בן הדומה לאביו בצדקות, וכפל הכרוז פנו מקום פעמיים מפני שכל צדיק תבא נפשו בלבד לגן עדן, ותתלבש בגוף חדש דמוכן לה שם, אבל גופו העקרי שהיה לו הוא מונח בקבר עד זמן התחיה, ורק ר' יהושע בן לוי נכנס לגן עדן בגופו ממש, ונמצא נכנסו גופו ונפשו, ולכך כפל הכרוז לכבוד הנפש ולכבוד הגוף, ולכן קראו בר ליואי, כי הגוף ממש שנולד מזרע אביו, הוא עצמו נכנס כאן (בן יהודע).

❖ נדרים ❖

נדרים דף סד עמוד ב

ועוד אמר רבי אליעזר, פותחין בנולד כו' [קח]. מ"ט דרבי אליעזר [קט]. אמר רב חסדא, דאמר קרא, "כִּי יִתְּנוּ כָּל הָאֲנָשִׁים" (שמות ד, יט), והא מיתה דנולד הוא, מכאן שפותחין בנולד [קי]. ורבנן מאי טעמייהו [קיא]. קסברי, הנהו מי מייתי [קיב], והא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי, כל מקום שנאמר "נצים" ו"נצבים" אינו אלא דתן ואבירם [קיג], אלא אמר ר"ל, שירדו מנכסיהן [קיד].

❖ נזיר ❖

מסכת נזיר דף ס עמוד ב

שאלו תלמידיו את ר' שמעון בן יוחי [קטז], נזיר טהור ומצורע, מהו שיגלח תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן. אמר להן, אינו מגלח. אמרו לו, למה. אמר להן [קטז], אילו זה לגדל וזה להעביר וזה להעביר יפה אתם אומרים, עכשיו

בדיו תגלחת
הנזיר
המצורע

ביאור המאמרים

נצבים לקראתם" (שמות ה, כ) ולא ידיענן מאן גינהו, אלמא אותן אנשים שהיו נצים שהלשינו למשה דתן ואבירם היו והם עצמם היו בעדת קרה, ושמע מינה דלא מתו (ר"י).

קיד. והכי מפרשי ליה רבנן להאי קרא ד"כי מתו" (ר"י). ואם תאמר מ"מ עני הרי זה נולד. ויש לומר כיון שהעניות מצויה לאו כנולד היא, דהא פותחין בנולד מצוי וכדאמרינן בריש פרק ד' נדרים שכיחי קצרי דמחו רבנן, והכין איתא בירושלמי דגרסינן התם עלה דהא ולא כנולד הוא, א"ר זעירא העניות מצויה, ועוד שאלו שם ותהות לאו כנולד היא, א"ר אילא התהות מצויה (רשב"א, ועי' שט"מ ק). ורש"י פירש שירדו מנכסיהן קודם הנדר. וקשה, דאם כן אפילו מיתה ממש קאמר קרא גם כן לא הוי נולד, דכבר מתו קודם הנדר (קרבן אורה).

קטז. מפני מה נזיר טהור אינו כמצורע, כלומר נזיר והוא מצורע וכו' לא לגלח תגלחת צרעתו ביום שנשלמה צרעתו וביום שנשלמו ימי נזירותו מה טעם אינה עולה לו תגלחת זו לכאן ולכאן (רש"י).

קטז. אם אלו שתי תגלחות שוות שיהו זו לגדל וזו לגדל או שתיהן להעביר יפה אתם אומרים עכשיו היאך [אתם] אומרים שיהו עולין לו לכאן

קח. המשך המשנה: וחכמים אוסרין. כיצד, אמר קונם שאני נהנה לאיש פלוני, ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו, ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר [פירש הר"ן], שהוא נעשה סופר וצריך לו תמיד או שהיה משיא את בנו ורגילין לאכול בסעודת הנשואין, קונם לבית זה שאני נכנס, ונעשה בית הכנסת, אמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי נודר, רבי אליעזר מתיר, וחכמים אוסרין [משום דפתח דשכיח הוא דמשוי ליה לנדר נדר טעות אבל נולד לא (ר"י)].

קטז. דאילו רבנן מסתבר טעמייהו כדכתיבנא במתני' (ר"י).

קי. אף על גב דיתרו השביע למשה כדכתיב "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְשֵׁבֶת אֶת הָאִישׁ וַיִּתֵּן אֶת צַפְרָה בְּתוּלְמִשָּׁה" (שמות ב, כא), אפילו הכי משה רבינו לא היה נשבע אלא מתוך שהיה ירא מרתן ואבירם, ולפיכך פתח לו הקב"ה "כִּי יִתְּנוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשָׁם" (שמות ד, יט) (ר"י).

קיב. מאי עבדי בהאי קרא (ר"י).

קיב. בתמיה (ר"י).

קיג. נצים "שְׁנֵי אֲנָשִׁים עֹבְרִים נְצִים" (שמות ב, יג), נצבים כדכתיב "וַיִּפְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן

נזיר להעביר ומצורע לגדל. ולא תעלה לו לימי חלוטו^[ק"י], ותעלה לו לימי ספרו^[ק"ח]. ואמר להן, אילו זה לפני זריקת דמים וזה לפני זריקת דמים יפה אתם אומרים, אלא מצורע לפני זריקת דמים^[ק"ט] ונזיר לאחר זריקת דמים^[ק"ב]. ולא תעלה לו לימי צרעתו ונזירותו, ותעלה לו לימי צרעתו וטומאתו^[ק"א]. אמר להן, אילו זה לפני ביאת מים וזה לפני ביאת מים יפה אתם אומרים, אלא טמא לאחר ביאת מים^[ק"ב], מצורע לפני ביאת מים. אמרו לו^[ק"ג], יפה אמרת שלא תעלה לו לימי ספרו ולנזירותו, ותעלה לו לימי חלוטו וטומאתו, דזה לגדל וזה לגדל הוא. אמר להן^[ק"ד], נזיר טהור והוא מצורע זה לגדל וזה להעביר, ואם נזיר טמא והוא מצורע זה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים. תני רבי חייא^[ק"ה], זה לפני ביאת מים (חיים) וזה לאחר ביאת מים, זה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים.

ביאור המאמרים

חלוטו ולימי טומאתו שזה לגדל וזה לגדל, אמרו לו תקן הדבר שלא תעלה לו תגלחת לימי ספרו בימי נזיר טהור שמצורע בימי ספרו מגלח לפני זריקת דמים ביום השביעי ונזיר מגלח ביום הבאת קרבנותיו לאחר זריקת דמים אבל תעלה לו תגלחת אחת לימי טומאתו ולימי חלוטו שזה וזה מגלחין לגדל שיער אחר מצורע בימי חלוטו מגלח כדי לגדל שיער אחר ונזיר טמא מגלח כדי לגדל שיער אחר שיהא מגלח לנזירות טהורו^(רש"י).

ק"ב. לכך אין עולה לו תגלחת אחת מכולן לב' תגלחות שאם נזיר טהור הוא והוא מצורע בימי חלוטו מגלח כדי לגדל ונזיר להעביר ואם נזיר טמא הוא והוא מצורע אע"פ ששניהן לגדל עדיין אין עולה להן תגלחת אחת לכאן ולכאן שמצורע מגלח לפני ביאת מים וכן נזיר טהור ומצורע בימי ספרו אע"פ ששניהם להעביר הואיל ומצורע בימי ספרו מגלח לפני זריקת דמים ונזיר טהור לאחר זריקת דמים כמו שמפורש למעלה ולכך אין תגלחת אחת עולה לשניהן^(רש"י).

ק"ב. טמא והוא מצורע אין עולין לו לכאן ולכאן לפי שזה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים נזיר טהור והוא מצורע נמי אין עולין לו לכאן ולכאן שמצורע מגלח לפני זריקה ונזיר טהור לאחר זריקת דמים^(רש"י).

ולכאן שתגלחת נזיר הוא להעביר ותגלחת מצורע לגדל שמכאן ועד ז' ימים צריך לגלח תגלחת שניה^(רש"י).

ק"ז. כשביל שהוא להעביר ושל מצורע לגדל^(רש"י).

ק"ח. ששתיהן להעביר שמכאן ואילך אינן צריכין לגדל שער וכבר גדל לו כדי לכוף ראשו לעיקרו^(רש"י).

ק"ט. שהרי ביום השביעי מגלח וכיום השמיני מביא קרבנותיו^(רש"י).

ק"ב. כדכתיב "וְאֵת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים לַיהוָה" (במדבר ו, יז) והדר כתיב "וְגִלַּח הַנְּזִיר" כו' (שם יח) היאך אתם אומרים שיהא עולה לו תגלחת אחת לכאן ולכאן^(רש"י).

ק"א. כשביל שזה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים אלא תעלה לו לימי צרעתו של ימי ספרו וטומאתו דנזיר שנטמא במת ונצטרע שתהא תגלחתו עולה לכאן ולכאן דזה וזה מגלח לפני זריקת דמים ששניהן מגלחין בז' ומביאין קרבן בח' שלהן^(רש"י).

ק"ב. אבל טמא מגלח לאחר ביאת מים כדכתיב "וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְיוֹם טְהוּרָתוֹ" (במדבר ו, ט) משמע לאחר טהרה דמגלח לאחר ביאת מים^(רש"י).

ק"ג. הכי גרסינן, אמרו לו יפה אמרת שלא תעלה לו ימי ספרו לימי נזירותו ותעלה לו ימי

❖ סוטה ❖

סוטה דף ד עמוד ב

א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי, כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים ^[קכו], כתיב הכא "תועבת ה' פל גבה לב" (משלי טז, ה), וכתוב התם "ולא תביא תועבה אל ביתך" (דברים ז, כו). ורבי יוחנן דיריה אמר, כאילו כפר בעיקר, שנאמר "וְרַם לְבַבְךָ וְשַׁכַּחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" ^[קכז] וגו' (דברים ח, יד).

חומר ענין
גסות הרוח

סוטה דף י עמוד ב

"הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה" ^[קכח] (בראשית לח, כה), ותימא ליה מימר ^[קכט]. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם ^[קל] שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ^[קלא] ואל ילבין פני חברו ברבים ^[קלב]. מנלן, מתמר.

חומר ענין
הלבנת פני
חבירו
ברבים

— ביאור המאמרים —

שהאל"ף נחה ואינה נקראת אלא מוצת בלא א', וכפירש"י בהדיא בר"ב, ע"ש (מהרש"א). קלב. אף זו נוח היה לה לישרף ואל תלבין פניו לפיכך שלחה לו אם יודה ויגלה הוא עצמו את הדבר יגלה ואם לאו תשרף ולא תגלה היא את הדבר (רש"י). נ"ל בס"ד הטעם כי המבייש את חברו גורם שיצא מחבירו חום הטבעי לחוץ, ומחמת כן משתנים פניו, ולכן נח לו לישרף באש, ולא יעשה רעה זו לחבירו, שעל ידי כך יצא חום הטבעי שבפנים, ובווער בחוץ על עורו ועל בשרו (בן יהודע).

מדברי הגמרא אנו למדים עד כמה יש לאדם להיות נקי מפגיעה בשני, עד כדי כך שכדאי להשליך את עצמו לאש ולא להלבין פניו ברבים, ולמדו כן מתמר שהוצאה להשרף ולא הלבנה פני יהודה, ואיתא במדרש (בר פה י) שהיתה מטפחת על כריסה ואומרת, מלכים אני מעוברת, גואלים אני מעוברת, שממנה יצאו מלכים וגואלים ומלך המשיח, שהרי ממנה יצא דוד, ואף על פי כן לא גילתה ממי היא מעוברת, כדי שלא להלבין פנים. וכשיצאה להשרף ויתרה על כל היעורים העתידים, הסכימה שלא יצאו ממנה מלכים ומלך המשיח, כדי שלא להלבין פני חברו ברבים! וביאור הענין, שעל ידי מלך המשיח והמלכים והגואלים עתיד לצאת קידוש השם, וכאשר האדם מקיים מצוות ונוהג בדרכיו של הקב"ה כדאמרו (שבת קלג, ב) "מה הוא רחום

קבו. הוא מבואר שיש לאדם ב' רוחות רוח טהרה ורוח טומאה כדאמר לעיל ונאמר ברוח טהרה כי אני ה' את דכא ושפל רוח גו' ובהיפך רוח הטומאה שהוא כח של עבודה זרה כמ"ש והייתי רוח שקר גו' והוא הגס הרוח (מהרש"א). קכו. מעלה אני עליך כאילו שכחתו (רש"י). קכח. ולא שלחה לו לאמר ממך אני הרה והרי סימנין שלך (רש"י). קכט. לשליח אמור לו שממנו אני הרה ואלו סימניו (רש"י).

קל. כדאמר בפרק הזהב (ב"מ דף נח, ב) כל היורדין לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מינייהו המלבין פני חברו ברבים, ואומר נמי (שם נט, א) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מדוד. ונראה האי דלא חשיב ליה (פסחים דף כה, א) בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקוח נפש עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים משום דעבירת הלבנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא עבירות המפורשות (תוספות). בתוספות משמע דינא הוא להפיל לכבשן, והוא תמוה בעיני (שפת אמת) ונראה מה שכתבנו בזה לעיל.

קלא. מתוספות דפרק הזהב ומתוספות דכתובות היא מוצת בלא אל"ף כמו "ויצאת אש" גו', עכ"ל. וכתב הריטב"א, דלא מצינו כן בכל הספרים כו', עכ"ל, ואין מקום לתמיהתו דאין רצונם שהוא חסר אל"ף בכתוב אלא דר"ל שהוא חסר בקרי

סוטה דף יב עמוד ב

"וַתִּרְדּוּ בַת פְּרַעְיָה לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר" (שמות ב, ה), **"א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי, מלמד שירדה לרחוץ [קלף] מגלולי אביה, וכן הוא אומר [קלף] "אם רחץ ה' את צֵאת בְּנוֹת צִיּוֹן" וגו' (ישעיהו ד, ד).**

בתי
רוחצת
מגלולי אביה

סוטה דף לב עמוד ב

תניא, רשב"י אומר, אדם אומר שבחו [קלף] בקול נמוך וגנותו בקול רם, שבחו בקול נמוך מן וידוי המעשר [קלף], וגנותו [קלף] בקול רם ממקרא ביכורים. וגנותו בקול רם, והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מפני מה תקנו תפלה בלחש [קלף], כדי שלא לבייש את עוברי עבירה [קלף], שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה [קלף]. לא תימא גנותו אלא אימא צערו [קמא], כדתניא, "וְיִטְמָא טְמֵא יִקְרָא" [קמב]

אדם אומר
שבחו בקול
נמוך וגנותו
בקול רם

ביאור המאמרים

שָׁם לְגוּי גְדוֹל עֲצוּם וְרַב" (דברים כו, ה), דאין ענייה אלא בקול רם] (רש"י).

קלו. כגון "אַרְמֵי אֶבֶד אָבִי" (דברים כו, ה) היינו גנותו שמתודין שאביהן לבן הארמי היה רשע (רש"י).

קלח. שיהא אדם אומר תפלתו בלחש כדאשכחנא בחנה "יְקוֹלָה לֹא יִשְׁמַע" (שמואל א' א, יג) (רש"י). והקשה המהרש"א, דהכא קאמר טעמא כדי שלא לבייש עוברי עבירה ובפרק מי שמתו אמרינן ביה טעמא אחרינא המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה ופירש רש"י שם כאילו אין הקב"ה שומע תפלת לחש עכ"ל. ותיריך דודאי אם היו כולי עלמא משמיעין קולן בתפלתן לא הוה שייך ביה מקטני אמנה אלא כיון דתקנו תפלת לחש משום עוברי עבירה מאן דלא חש בהא ומשמיע קולו טפי משאר אינשי הרי זה מקטני אמנה.

קלמ. המתוודים בתפלתם על עבירות שבידם (רש"י).

קמ. לא קבע לשחיטת חטאת מקום בפני עצמו שלא יבינו שהיא חטאת ומתבייש (רש"י).

קמא. צרות שעברו עליו דהיינו צרות שעברו על ישראל צרת לבן הארמי צרת מצרים (רש"י). וקצת קשה מאי שייך הכא להודיע בקול רם צערו שעבר כדי שיבקשו רחמים על מה שעבר ומאי דהוה הוה. ויש לומר בדוחק לבקש עליו רחמים שלא יבא עוד צרה כזו וק"ל (מהרש"א).

קמב. כלומר סורו מעליו שטמא הוא (רש"י). ופירושו דחוק דהכא לא נתכוון אלא שיקרא

אף אתה תהיה רחום", ומפיל עצמו לאש כדי שלא להלבין פני חבירו ברבים גם זה מחזק את הקידוש השם. ונמצא שבוה שתפיל עצמה לכבשן האש הוי קידוש ה' בדומה לקידוש השם העתיד לצאת ממלך המשיח, שהרי תכלית הגאולה ומשיח הוא קיום תכלית רצונו יתברך שיתקדש שמו, וכך גם תכלית רצונו שיתקדש ויתפרסם שמו על ידי שבני אדם מתרמים אליו להיות רחום וחנון, וילמדו שהאדם צריך להזהר שלא לפגוע בשני, ולדחות כל חשבון אחר, וכזה הוי קידוש שמו יתברך (מחשבת מוסר).

קלג. לטבול שם לשם גירות (רש"י). אבל לפירושו לא ה"ל לאתויי האי קרא אם רחץ ה' גו' דלא איירי ברחיצה ממש וטפי הו"ל לאתויי מכמה מקראות דכתיב רחיצה גבי טבילה. ועוד למה לא נאמר דלרחיצה בעלמא ירדה. אלא שזו הרחיצה נאמרה למשל על רחיצת עצמה מגילולי בית אביה ודרש ליה מדלא כתיב "לרחוץ בתוך היאור" אלא "על היאור" להורות שלא היה זו רחיצה ממש, ובהא קמשתעי נמי קרא ד"אם רחץ ה'" גו' משל על השבים ומתנקים שהיו מלוכלכים בנות ציון בגלולי ע"ז, ואהא מייתי לה פ"ק דמגילה אמאי קרי לה יהודית שכפרה בעבודת כוכבים כו', ע"ש וק"ל (מהרש"א).

קלד. שהשב ומתנקה מעונו קרוי רחוץ (רש"י). קלה. "לא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי" (דברים כו, יג) היינו שבח עצמו (רש"י).

קלו. מדלא כתיב ביה ענייה [כפי שכתוב בביכורים] "וְעֲנִיתִי וְאָמַרְתִּי לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֶבֶד אָבִי וַיְרִד וַיְרִד מִצְרִימָה וַיְגַדֵּר שָׁם בְּמַתִּי מְעֻט וַיְהִי

(ויקרא יג, מה) צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים, וכל מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים. גופא, א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מפני מה תיקנו תפלה בלחש, שלא לבייש את עוברי עבירה, שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה. ולא, והא איכא [קמ"ג], דמים, דם חטאת למעלה [קמ"ד] ודם עולה למטה. התם כהן [קמ"ה] הוא דידע. והאיכא, חטאת נקבה, עולה זכר. התם מיכסיא [קמ"ו] באליה [קמ"ז], תינח כבשה, שעירה מאי איכא למימר [קמ"ח]. התם איהו דקא מיכסיף נפשיה, דאיבעי ליה לאיתויי כבשה [קמ"ט] וקא מייתי שעירה. חטאת דעבודת כוכבים דלא סגי דלאו שעירה, מאי איכא למימר. התם ניכסיף [ק"ל] וניזיל, כי היכי דנכפר ליה [קנא].

ביאור המאמרים

כמו שביארנו כמה פעמים, דרך הערה אמרו מפני מה תקנו תפלה בלחש שלא לבייש עוברי עבירה שמתודים בתפלתם ופורטים את החטא, וכן מציינו שלא חלק הכתוב מקום לשחיטה בין חטאת לעולה אלא שחיסת כולן לצפון המזבח כדי שלא ירגישו במביא קרבן חטאת שהוא חוטא ואע"פ שיש ביניהן שאר סימנין והוא שדם חטאת למעלה מן הסיקרא והוא מחצי המזבח ולמעלה מפני שנאמר בחטאת "עַל קַרְנֹת" ובעולה הוא על שתי זויות המזבח מחצי המזבח ולמטה בזו אינו יודע אלא כהן, ואע"פ שכל חטאת יחיד נקבה והעולה זכר אין זה ניכר לכל שהאליה מכסתו, ואע"פ שפעמים מביא שעירה שאין לה זנב הראוי לכסות בזו הוא גרם לעצמו שכל חטאת יחיד רצה מביא כשבה רצה מביא שעירה חוץ מע"ז שנאמר "עֵז בַּת שְׁנָתָה" בפרשת שלח לך, ושמא תאמר אם כן בחטאת של ע"ז מיהא הדבר ניכר מתוך גודל העבירה הטיל עליו הכתוב שיתבייש כדי שתרכה כפרתו ודברים אלו כולם בעבירות מפני שיש גנאי בפרסומן לעושיהן. אבל כל שאירע לו דבר של צער צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים, וכשאדם בא לשבח להקב"ה על הנסים שעשה לו או לאבותיו יהא אומרו בקול רם אחר שאין שם גנות עבירה כדרך מקרא בכורים שנאמר בו "וְעִנִּיתָ" (דברים כו, ה) שהוא לשון צווחה וכשמורה לפניו עד שמגיע מוידויו שבח לעצמו שקיים את מצותו יהא אומרו בקול נמוך כדרך וידוי מעשר שהיה אומר "לֹא עֲבָרְתִי" וכו' (דברים כו, יג) ואין כתוב בו לשון עניה (מאירי).

שהוא טמא כדי לבקש רחמים עליו שירפא מטומאת נגעו וצערו, אבל שיקרא שיפרשו ממנו הוא מלתא אחריתא, כדאמרינן להדיא פרק קמא דמועד קטן טמא טמא יקרא טומאה קוראה לו פרוש ומקשינן והא מיבעי ליה להודיע צערו לרבים כדי שיבקשו רחמים עליו ומשני דא"כ לכתוב וטמא יקרא מאי וטמא טמא שמע מינה תרתי, ודו"ק (מהרש"א).

קמ"ג. כלומר והרי יש סימנים אחרים להכירה (רש"י).

קמ"ד. מחוט הסיקרא דכתיב "עַל קַרְנֹת" (ויקרא ד, ט), ובעולה לא כתב קרנות והוא נותן דמים למטה מחוט הסיקרא וכן שאר כל הדמים (רש"י).

קמ"ה. לחודיה הוא דידע ולא שאר כל העולם ואין בושת בכך (רש"י).

קמ"ו. הנקבות של נקבה (רש"י).

קמ"ז. בזנב ולא ניכר (רש"י).

קמ"ח. שאין לה זנב וניכר הנקבות (רש"י).

קמ"ט. אם היה לו בושת שהרי כל החטאות של יחיד רצה כשבה רצה שעירה חוץ מחטאת עבודת כוכבים שכתוב בה עז בת שנתה בפרשת שלח לך אנשים (רש"י).

קנ. הטיל עליו הכתוב שיתבייש שתהא לו כפרה מעונש גדול כזה (רש"י). ואם תאמר יחלוק כמו כן בקביעות מקום שחיסתה כי היכי דליהוי ליה כפרה גמורה. יש לומר כיון שחלק הכתוב בדבר אחד שיש היכר בדבר מה צריך יותר, מ"ד (תוספות).

קנא. לעולם יזהר אדם שלא לבייש פני חברו

סוטה דף לה עמוד א

"וַיִּלְכוּ בְּיַבְאוֹ" [קנב] (במדבר יג, כו), א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מקיש הליכה [קנב] לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה [קנב].

אף הליכתם של המרגלים היתה בעצה רעה

סוטה דף מב עמוד א

ואמר אליהם שמע ישראל [קנב]. מאי שנא שמע ישראל [קנב]. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם.

הטעם שמשוח מלחמה היה פותח ב'שמע ישראל'

❖ קידושין ❖

קידושין דף כז עמוד ב

וזוקקים את הנכסים וכו'. אמר עולא, מנין לגלגול שבועה מן התורה, שנאמר "וְאָמַרְהָּ הָאֱשֶׁה אִמֶּן אִמֶּן" (במדבר ה, כב), ותנן, על מה היא אומרת אמן

מנין לגלגול שבועה מן התורה?

ביאור המאמרים

הגפת תריסין ושפעת הקלגסין אל תחפזו מקול קרנות אל תערצו מפני קול צווחות "כי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם" (דברים כ, ד) הם באין בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום פלשתים באו בנצחוננו של גלית מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו בני עמון באו בנצחוננו של שובך מה היה סופו לסוף נפל בחרב ונפלו עמו ואתם אי אתם כן "כי ה' אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם" וגו' (שם) זה מחנה הארון.

קנב. למה מתחיל בלשון זה (רש"י). והרא"ם כתב דאם לא כן "שמע ישראל" למה לי הרי כבר כתיב "וְהָיָה פְּקָרְכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וַנִּגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמַר אֲלֵהֶם" (דברים כ, ג) והיה די לומר "אתם קרבים היום למלחמה" (דברים כ, ג). ולשון 'מאי שנא דקאמר' לא משמע כן דהוה ליה לומר "שמע ישראל למה לי". ונראה לפרש, משום דלפניו ולאחריו נקט בלשון רבים דכתיב "וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֲתֶם קְרָבִים" גו' (דברים כ, ג) ומאי שנא 'שמע' דכתיב בלשון יחיד ולא כתיב 'שמעו' גם כן בלשון רבים, למדרש אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע כו', דזו היא קבלת מלכות שמים ועול מצות להשרות השכינה להלך עמכם להלחם גו' ולזה אמרו לקמן שבא גלית שחרית וערבית כדי לבטלן מקריאת שמע וק"ל (מהרש"א).

קנב. לא גרסינן וכתיב [אלא] וילכו יתירא הוא כיון דכתיב [לעיל] וישובו לא הוה ליה למימר אלא ויבאו אל משה וגו' (רש"י).

קנב. שהלכו לתור לביאתו (רש"י).

קנב. שמתחילה להוציא דבה נתכוונו (רש"י). גם לפי הדרש "כָּלֶם אֲנָשִׁים" וגו' (במדבר יג, ג) דבתחלה אנשים כשרים, היו היינו בשעה שנבחרו אבל בהליכתו בעצה רעה היו (מהרש"א).

קנב. זה לשון המשנה שם, "משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם בלשון הקודש היה מדבר שנאמר "וְהָיָה פְּקָרְכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה" (דברים כ, ג), "וַנִּגַּשׁ הַכֹּהֵן" (שם) זה כהן משוח מלחמה, "וְדַבֵּר אֶל הָעָם" (שם) בלשון הקודש, ואמר אליהם "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל גּו' עַל אֵיבֵיכֶם" ולא על אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין שאם תפלו בידם ירחמו עליכם כמה שנאמר "וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בְשִׁבְיָהּ וְכָל מְעַרְמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלַל וַיִּלְבָּשׁוּ וַיַּנְעִלוּם וַיֵּאָכְלוּם וַיִּשְׁקוּם וַיִּסְכּוּם וַיַּנְהִלוּם בְּחַמְרִים לְכָל כּוֹשֵׁל וַיְבִיאֵם יָרְחוֹ עִיר הַתְּמָרִים אֲצֵל אַחֵיהֶם וַיִּשְׁוּבוּ שְׁמֵרוֹן" וגו' (דברי הימים ב' כח, טו) על אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם אין מרחמין עליכם, "אֵל יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל תִּירְאוּ וְאֵל תַּחֲפוּזוּ" וגו' (דברים כ, ג) אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וציהצוח חרבות אל תיראו מפני

אמן, אמן על האלה, אמן על השבועה, אמן אם מאיש זה, אמן אם מאיש אחר, אמן שלא סמייתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה, האי ארוסה היכי דמי, אילימא דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא ארוסה^[קט], והתנן, ארוסה ושומרת יבם לא שותות^[קט] ולא נומלות כתובה^[קט], מ"ט, "תחת אישך" (במדבר ה, יט) אמר רחמנא וליכא, אלא דקני לה כשהיא ארוסה ונסתרה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה^[קט], מי בדקי לה מיה, "יִנְקָה הָאִישׁ מֵעוֹן"^[קט] (במדבר ה, לא) אמר רחמנא, בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקים את אשתו, אין איש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו, אלא ע"י גלגול^[קט]. אשכחן סוטה דאיסורא, ממונא מנלן. תנא דבי רבי ישמעאל, ק"ו, ומה סוטה שלא ניתנה להתבע^[קט] בעד אחד מגלגלין, ממון שניתן להתבע^[קט] בעד אחד אינו דין שמגלגלין^[קט]. אשכחן בודאי^[קט], ספק^[קט] מנלן^[קט]. תניא, רשב"י אומר, נאמרה

ביאור המאמרים

בכולו ועד אחד מעירו שהוא חייב לו נשבע שנאמר לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה (שבועות דף מ) (רש"י).

קסו. את שבועתו להשביע בגלגול (רש"י).

קסו. שמגלגלין שבועה טענת כרי בדבר שאין חייבין עליו שבועה כגון קרקעות או שלא הודה במקצת שמגלגלין אותו אם נתחייב לו שבועה ממקום אחר (רש"י).

קסו. טענת שמא כגון שבועת השותפין והאריסין שחלקו דתנן בשבועות (דף מה) חלקו השותפין והאריסין אינו יכול להשביעו וקתני נתחייב לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל אלמא ספק נמי מגלגלין (רש"י). פירש בקונטרס טענת שמא כגון שבועת השותפין והאריסין שחלקו דתנן בפרק הנשבעין (שבועות דף מה. ושם) חלקו האריסין והשותפין אינו יכול להשביעו וקתני נתחייב לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל אלמא ספק נמי מגלגלין וא"ת מאי בעי לן מנ"ל נילף ק"ו מסוטה שהיא ספק ומגלגלין עליה אע"ג דלא ניתנה ליתבע בעד אחד א"כ ילפינן ספק מספק. וי"ל דלא דמי דהתם כל שבועות שלה ספק ולכך מגלגלין עליה ספק אבל ממון דעיקר שבועה דידיה אינו בטענת ספק אימא דלא מגלגלין עליה ספק (תוספות).

קסו. אי מקל וחומר לא דמי דסוטה כל שבועתה ספק וגלגול נמי ספק ממון עיקר שבועתו אינו באה אלא בטענת ודאי דכתיב (שמות כב) כי יתן

קנז. ומילי מילי קתני ולא שתבע על כולם כאחד והכי קאמר בין שהיא ארוסה בין שהיא נשואה יכול להשביעה ולהשקותה (רש"י).

קנח. אם נסתרו דבעינן תחת אישה (רש"י).

קנפ. שהיא גרמה לעצמה ליאסר עליו (רש"י).

קס. על סתירת אירוסין (רש"י).

קסא. שלא בא עליה אחר שנסתרה שנאסרה עליו בסתירה זו (רש"י).

קסב. ולא גרסינן דקני לה כשהיא ארוסה ואסתתר ונכנסה לחופה כו' (רש"י). שקינא לה כשהיא נשואה ונסתרה ומגלגל עליה שבועה על אירוסין אע"פ שלא היו ראויין לשבועה בפני עצמן שהרי לא קינא ואי קשיא הויה לה לאוקמא בדקני לה ארוסה ואסתתרה ומשקה לה משכנסה לחופה וקרינא בה תחת אישך וכגון שלא בא עליה דהוה ליה מנוקה מעון, הא בעי לאוקמא הכי במסכת יבמות (דף נח) ואותיבנא עליה מבלעדי אישך שקדמה שכיבת בעל לבעול ולא שקדמה שכיבת בעל לבעל הילכך אין לך להשביעה על זנות של אירוסין בשום ענין אלא ע"י גלגול דזנות אירוסין קדמה שכיבת בעל הוא וביבמות איכא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה ועולא לא סבירא ליה ההוא שינויא (רש"י).

קסג. שבועה שלה בעד אחד כדאמרינן התם (ריש סוטה) דצריך שני עדים שראוה שנסתרה דיליף דבר דבר מממון (רש"י).

קסד. להשביע בעד אחד אם טענו מנה וכפר לו

שבועה בחוץ ונאמרה שבועה בפנים^[מס], מה שבועה האמורה בפנים עשה בה ספק כודאי אף שבועה האמורה בחוץ עשה בה ספק כודאי.

קידושין דף לח עמוד א

תניא, ר"ש בן יוחי אומר, שלש מצות^[קע] נצטוו ישראל בכניסתן לארץ^[קעא], ונוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ, והוא הדין שינהגו^[קעב], ומה חדש שאין איסורו איסור עולם^[קעג], ואין איסורו איסור הנאה^[קעד], ויש היתר לאיסורו^[קעה], נוהג בין בארץ בין בח"ל, כלאים שאיסורן איסור עולם^[קעו], ואיסורן איסור הנאה^[קעז], ואין היתר לאיסורן, אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל, והוא הדין לערלה בשתים^[קעה].

חדש, כלאים וערלה נוהגים בין בארץ בין בחו"ל לדעת רשב"י

קידושין דף מ עמוד ב

ר"ש בן יוחי אומר, אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות, שנאמר "צִדְקַת הַצְּדִיק לֹא תִצְלָנּוּ בְיוֹם פְּשָׁעוֹ" (יחזקאל לג, יב), ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו, שנאמר "וְרִשְׁעַת הַרְשָׁע לֹא יִפְשָׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מִרְשָׁעוֹ" (שם). וניהוי^[קעט] כמחצה עונות ומחצה זכיות. אמר ריש לקיש, בתוהא על הראשונות^[קפ].

המתחרט על כל הטובות שעשה אבד את הכל

ביאור המאמרים

לאיסורו שאפילו החדש שנקצר קודם לעומר הרי הוא מותר לאחר הקרבת העומר מה שאין כן בפירות הערלה שחנטו תוך שלש שאסורין לאחר שלש, ואין איסורו איסור עולם שתבואת שדה זו מותרת לאחר הקרבת העומר והוא הדין דפירות אילן זה לאחר שלש מותרים אין דין ערלה נוהג בו (ריטב"א).

קעד. דתנן (מנחות דף עא) קוצר לשחת ומאכיל לבהמה (רש"י).

קעה. וביום ששה עשר עצמו איסורו מותר אם יש עומר קרב (רש"י).

קעו. זרע חטה וחרצן אסורים הגפנים לעולם (רש"י).

קעז. דכתיב "תִּקְדָּשׁ" (דברים כב, ט) לשון הקדש (רש"י).

קעה. אף הערלה באה בקל וחומר זה בשני הוכחות אע"פ שהשלישי אין בה שאין איסורו איסור עולם מיהו איסור הנאה הוא ואין לו היתר בתוך ימי איסורו (רש"י).

קעט. צדיק שמרד כמחצה עונות וכמחצה זכיות ולמה איבד את הראשונות (רש"י).

קפ. מתחרט על כל הטובות שעשה (רש"י). וכן אפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום רשעו אחר שנתחרט על

איש ושבועת השותפין תקנתא דרבנן היא משום דמורו בה היתירא כדאמר התם (שבועות דף מח): וכיון דעיקר שבועת ממון ליתא אלא בטענת ודאי גלגול דידיה נמי בטענת ודאי ולא בטענת ספק (רש"י).

קסג. דסוטה שמשביעין אותה בעזרה (רש"י).

קע. חדש וערלה וכלאים (רש"י).

קעא. שהרי במדבר לא זרעו ולא קצרו ולא נטעו (רש"י).

קעב. החדש מפורש בו מושב וקסבר כל מקום שאתם יושבים משמע וערלה וכלאים מקל וחומר (רש"י).

קעג. אלא כל ששה עשר בניסן דכתיב "עַד עֶצְמִים" (ויקרא כג, יד) (רש"י). פירש רש"י ז"ל, שאין איסורו אלא עד ששה עשר ואחרי כן מותר, ואין איסורו איסור הנאה דהא תנן קוצר לשחת ומאכיל לבהמתו, ויש היתר לאיסורו שאפילו ביום ששה עשר עצמו מותר לאחר הקרבת העומר, כלאים שאיסורו איסור עולם וכו', והוא הדין לערלה בשתים שאיסורה איסור הנאה ואין היתר לאיסורה שאין היתר לפדות ערלה לעולם, אבל אין איסורה איסור עולם שהרי פירות אילן זה שלאחר שלש מותרות ואין איסור אילן זה איסור עולם, וקרוב לזה פירש רבינו חננאל שיש היתר

קידושין דף נז עמוד א

גופא, "כָּל צְפוֹר טְהָרָה תֹאכְלוּ" (דברים יד, יא) לרבות את המשולחת, "וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם" (דברים יד, יב) לרבות את השחומה. ואיפוך אנא [אבא]. אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי, לא מצינו בעלי חיים שאסורים [אבא]. מתקוף לה רב שמואל בר רב יצחק, ולא, הרי מוקצה [אבא] ונעבד דבעלי חיים נינהו ואסירי. כי אסירי לגבוה להדיוט מישרא שרי. מתקוף לה רבי ירמיה, הרי רובע ונרבע בעדים [אבא] דבעלי חיים נינהו ואסירי. אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים. דבי ר' ישמעאל תנא, דאמר קרא, "וְשִׁלַּח אֶת הַצֶּפֶר הַחֲיָה] עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה" (ויקרא יד, ז), כשדה, מה שדה מותרת אף האי נמי מותרת. האי שדה להכי הוא דאתא, ההוא מיבעי ליה לכדתניא, "שדה" שלא יעמוד ביפו [אבא] ויורקנה לים, בגבת [אבא] ויורקנה למדבר, ושלא יעמוד חוץ לעיר ויורקנה בתוך העיר, אלא כל שעומד בעיר ויורקנה חוץ לחומה [אבא]. ואידך, א"כ ניכתוב קרא שדה, מאי השדה, שמע מינה תרתי. רבא אמר, לא אמרה תורה שלח לתקלה [אבא].

טעם היתור הצפור המשולחת לטהרת מצורע

ביאור המאמרים

מהני שילוח דבעינן ושלח על פני השדה. וקשה שהרי מצורע היה ונטהר חוץ לעיר שהרי אסור ליכנס לפנים מן החומה. וי"ל דשמא אחר כפרה היה הכהן נושאה או הוא או שלוחו לעיר ומשלחה חוץ לעיר (תוספות). וצריך לומר לאו דוקא שהוא עומד בתוך העיר שלא היה עוסק בטהרת מצורע לפנים מן החומה דמצורע משולח חוץ לשלש מחנות, אלא בצד העיר היה עומד וזורק כלפי חוץ לאפוקי שלא יורקנה לצד החומה, ורש"י פירש שעומד בתוך העיר וזורק חוץ לחומה, ולפירושו צריך לומר שהכהן היה עומד בפנים והמצורע בחוץ, א"נ לאחר הזאה היה הכהן נכנס לעיר וזורק חוץ לחומה משום דקרא הכי משמע דכתיב ושלח על פני השדה מכלל דקאי בעיר ומשלח בחוץ (תוספות הרא"ש). בדברי פסקי התוספות עומד חוץ לעיר ומשלחה שלא כנגד העיר עכ"ל, כמ"ש מהרש"ל, וכן הוא בתוספות ישנים, ודקאמר אלא כל שעומד בעיר ויורקנה כו' היינו שעומד סמוך לעיר מחוץ לה ויורקנה כו', עכ"ל (מהרש"א).

קפת. סברא הוא שהמשולחת מותרת דלא אמרה התורה שלח לתקלה שתהא למכשול עון וילכדנה אדם ויאכלנה, וקרא דאמרן לעיל לרבות את המשולחת אסמכתא בעלמא היא (רש"י).

כבר ידעת בטהרת מצורע שצריך להביא שתי צפרים ולשחוט את המעולה שבהן על רביעית

הראשונות שהרי אם לא נתחרט אין כאן תשובה (מאירי).

קפא. "וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ" (דברים יד, יב) לרבות את המשולחת (רש"י).

קפב. איסור עולם (רש"י).

קפג. בהמה שהוקצה לתקרובת עבודה זרה אסורה לגבוה, כדאמר בתמורה (דף כח) "מִן הַבְּהֵמָה" להוציא את הרובע ונרבע, "מִן הַבְּקָר" להוציא את הנעבד, "מִן הַצֹּאן" להוציא את המוקצה נעבד שהשתחוה לה (רש"י).

קפד. דבני סקילה נינהו דכתיב (ויקרא כ) "וְהִרְגַתְּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה" (ויקרא כ, טז) ונרבע דכתיב (שם) "וְאֶת הַבְּהֵמָה תִּהְרַגוּ" וילפינן (קידושין דף נו) משנגמר דינו נאסר ואפילו שחטו, ולהכי נקט בעדים דאינו נסקל בעד אחד דאמר מר (בב"ק דף מד.) כמיתת הבעלים כך מיתת השור (רש"י). להכי נקט עדים דאי על פי עד אחד או על פי בעלים אינם אסורין להדיוט (תוספות).

קפה. חומתה על הים (רש"י).

קפו. חומתה על המדבר ורחמנא אמר שדה (רש"י).

קפז. מדכתיב "וְשִׁלַּח אֶת הַצֶּפֶר הַחֲיָה אֶל מְחוּץ לְעִיר" (ויקרא יד, ג) מכלל דעומד בעיר ומשלחה אל החוץ, דאי בעומד חוץ לעיר מאי ושלח אל מחוץ לעיר איכא הא מעיקרא קודם שילוח נמי התם קיימא (רש"י). פירש הקונטרס, דבשדה לא

קידושין דף סח עמוד א

ובל מי שאין לה עליו וכו' [קפא]. שפחה כנענית מנלן. אמר רב הונא, אמר קרא, "שְׁבוּ לָכֶם פֶּה עִם הַחֲמוֹר" (בראשית כב, ה), עם הדומה לחמור. אשכחן דלא

מקור
ההלכה
שולח שפחה
ונכרית
כמותה

ביאור המאמרים

למס שבתוך כלי חרש ועושה כסדר האמור בתורה בענין וקובר את השחוטה ומשלח את האחרת, והשחוטה אסורה בהנאה ואין צריך לומר באכילה, ואם אכל ממנה כזית עבר בלאו שנאמר "וְזָה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ" (דברים יד, יב) לרבות את השחוטה, ומכל מקום לא נאסרה אלא משעת שחיטתה ולא משעת קיחה, ומתוך כך אין איסור במשתלחת כלל שהרי שחיטה אין בה ליאסור מאותה שעה ומשנשתלחה מותרת היא אף באכילה שלא אמרה תורה שלח לתקלה כמו שיתבאר למטה (בית הבחירה למאירי).

מקשים, מאי תקלה, והרי בטלה ברובא דעלמא (ראה דברי הפני" למעלה). ויש לומר דבכיתול ברוב לא בטל אלא האיסור בפועל, אבל סיבת האיסור קיימת. אבל עדיין אינו מיושב, דלשון 'תקלה' משמע שיש איסור בפועל. ויש לומר על פי המבואר בירושלמי הובא בר"ש פ"ב דערלה, דהיתר כיתול אינו אלא לאחר שנודע התערובת אבל לא קודם לכן. ונתבאר הטעם בקובץ הערות סי' נ"ח אות ב', שהספק הוא סיבת ההיתר, וכל זמן שלא נודע התערובת הרי אין כאן ספק שיתירנו (קובץ שמועות לגאון רבי אלחנן וסרמן, חולין אות נ"ח). ובשער המלך הלכות מאכלות אסורות (פרק טו הלכה כה) דן בזה: "והא ודאי דאם שלחה ליכא איסור, משום דאזלינן בתר רובא, ואפ"ה לשלחה לא אצטריך קרא למעט, דלא אמרה תורה שלח לתקלה, הרי בהדיא דלערב איסור בידים אסור מן התורה, דאי מדרבנן מאי האי דק"ל לא אמרה תורה שלח לתקלה הא מדאורייתא מותר לשלחה ולבטלה ברוב צפורים דעלמא, ועיין בהרב מל"מ בפ"ז מהלכות מעילה דין ו' (ד"ה וראיתו), שכתב בפשיטות כדברינו אלו, ולא זכר שר להקשות לדעת התוספות דס"ל דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוי מדרבנן. ובדוחק יש ליישב לדעת התוס' דתלמודא הכי קאמר, לא אמרה תורה שלח לתקלה, דשמא כשמשלחה יבא אחר ויקחנה מיד בעוד שלא נתערבה עדיין בשאר צפורים, ודוחק".

קפא. כך שנינו במשנה (שם דף סו עמוד ב): מתני'. כל מקום שיש קידושין ואין עבירה, הולד הולך אחר הזכר, ואיזה זו, זו כהנת לוייה וישראלית שנשאו לכהן לוי וישראל. וכל מקום שיש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום, ואיזה זו, זו אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה

תימה בין לרבא בין לר"ש דרריש ליה מ"שְׁדָה" למה לי "כֹּל צְפוֹר טְהוֹרָה" להתיר משולחת. וי"ל דאסמכתא בעלמא היא כדפירש"י. ועוד י"ל דדרשא דשדה השדה וסברא דלא אמרה תורה וכו' אינן כל כך פשוטות דלא שמעינן התירא מינייהו אלא אהני דלא תאמר איפוך, אע"ג דבפ' כל הבשר ובשילוח הקן בלוקח האם על הבנים לא מיתסר מכל מה שתיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה, וי"ל דשאני התם שלא מצינו בה איסור כלל הילכך אין לנו לאסור אותה משום כל שתעבתי לך משום סברא דלא אמרה תורה שלח לתקלה אבל הכא דנאסרה קודם שילוח לית לן למישרייה משום הך סברא (תוספות הרא"ש). וכי תימא כיון דאיכא האי טעמא למה לי קרא דכל צפור טהורה. איכא למימר דקרא אסמכתא בעלמא כדפירש רש"י ז"ל. אי נמי דאי לאו קרא לא שרינן משום האי טעמא איסורי הנאה (ריטב"א). "מיהו לולי פירושו (פירוש רש"י) היה נראה דהא דאמר רבא לא אמרה תורה שלח לתקלה היינו אהא דמקשינן "ואיפוך אנא" דודאי מוקמינן טפי קראי בדמי דבמשולחת שייך טפי קרא דהיתירא, משא"כ אי לאו קרא ד"כל צפור" הוי אסרינן תרווייהו מקרא ד"וְזָה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ" או מעגלה ערופה ולא הוי סמיכנן אהא סברא דשלח לתקלה דאפשר לקשור בה שום דבר לסימן, ובלא"ה נמי לא שייך כל כך הא דשלח

תפסי בה קדושי ולדה כמותה מנלן^[קצ]. דאמר קרא, "הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֶיהָ" (שמות כא, ד). נכרית מנלן. אמר קרא, "לֹא תִתְחַתֵּן בָּם" (דברים ז, ג). אשכחנא דלא תפסי בה קידושי, ולדה כמותה מנלן. א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי, דאמר קרא, "כִּי יִסֵּר אֶת בְּנֵהּ^[קצא] מֵאֶחָרֵי" (דברים ז, ד), בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה^[קצב] וכו'. ההוא בשבעה גוים כתיב^[קצג] שאר אומות מנלן. א"ק, "כִּי יִסֵּר אֶת בְּנֵהּ" (דברים ז, ד) לרבות כל המסירים. הניחא לר"ש דדריש טעמא דקרא^[קצד] אלא לרבנן מ"מ. א"ק, "וְאֶחָר פֶּן תִּבְּוֹא אֵלֶיהָ וּבְעֻלָּתָהּ" וגו' (דברים כא, ג) מכלל דמעיקרא לא תפסי בה קידושין. אשכחן דלא

ביאור המאמרים

בתו לא תקח לבנך ואם כן היה לו לומר כי תסיר אלא על אבי הגויה הוא אומר שיסיר את חתנו והוא בנך מאחרי הא לא חשש לבן הנולד ר"ל שיסיר בן בנך מאחר שאותו בן אינו קרוי בנך (בית הבחירה למאירי).

קצג. לא תתחתן בם וכי יסיר בשבעה גוים שבא"י הוא דכתיב שאר אומות מנלן (רש"י).

קצד. בכבא מציעא (דף קטו) גבי אלמנה דקאמר עשירה ממשכנין אותה עניה לא ממשכנין אותה דטעמא מאי אמר רחמנא לא תחבול בגד אלמנה מפני שאתה צריך להחזיר לה עכוטה לערב ומתוך כך שאתה יוצא ונכנס תמיד אצלה שחרית למשכן וערבית להחזיר אתה משיאה שם רע בשכנותיה והכי נמי דריש טעמא דחיתון משום כי יסיר ולא איצטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר ליה כי יסיר לרבות שאר אומות, אלא לרבנן איצטריך קרא לפרושי טעמא בז' אומות גופייהו ולמעוטי שאר אומות שאינן אדוקין בעבודת כוכבים כמותן כדקי"ל (חולין דף יג, א) אומות שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהם בידיהם ולא אייתר ליה ריבויא ושאר אומות מנלן, ודכוותיה אמר בסנהדרין (דף כא) גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו דלרבי שמעון הוי האי לא יסור יתורא דבלאו פירושא דקרא הוי דרשינן ביה טעמא ולרבנן דלא דרשינן טעמא דקרא בעלמא הכא פריש קרא טעמא (רש"י).

קצה. לאחר שתשהא כפי גזירת הכתוב שהתיר לך יפת תואר והיתה לך כתיב דריש בה הויה אבל מעיקרא קודם היתר לא קרינן בה והיתה (רש"י).

לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין. וכל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר, ואיזה זה, זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה. וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמותה, ואיזה זה, זה ולד שפחה ונכרית.

קצז. דקדק בפני יהושע, אמאי לא מייתי לה מהאי קרא גופא ד"עם הדומה לחמור" כדאמרינן סוף פירקין (ס"ט ע"א) דכוולד במעי בהמה דמי. ותירץ דסוגיין למאן דאמר עובר לאו ירך אמו היא ואם כן אפילו בחמור גופא מספקא ליה, ויתיישב יותר לפי מה שכתבו התוספות בפרק הנשרפין (דף פ"י ע"ב) בד"ה אלא למ"ד דבכהמה נמי כל היכא דחד היתירא וחד איסורא לכולי עלמא חוששין לזרע האב, ע"ש דמשמע אפילו לקולא אמרינן הכי.

קצא. לעיל מיניה כתיב "בַּתְּךָ לֹא תִתֵּן לְבָנֹוּ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לְבָנֶהּ" (דברים ז, א) וסמך ליה "כִּי יִסֵּר אֶת בְּנֵהּ" (דברים ז, ד), מדלא כתיב "כי יסיר את בתך" משמע דבן הנולד לעובד כוכבים מבתך קאמר שיסירנו העובד כוכבים מאחרי, ושמעין דבן בתך אפילו מן העובד כוכבים קרוי בנך (רש"י).

קצב. מדלא כתיב נמי "כי תסיר את בנך" דנשמע מיניה דקפיד נמי קרא בבתו לא תקח לבנך משום כי תסיר את הבן הנולד לה מבנך אלמא בן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך אלא בנה (רש"י). זה שנאמר בסוגיא זו אמר קרא כי יסיר וכו' לענין ביאור מיהא עיקר הפירוש הוא שכתוב בתורה "בַּתְּךָ לֹא תִתֵּן לְבָנֹוּ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לְבָנֶהּ" (דברים ז, א) "כִּי יִסֵּר אֶת בְּנֵהּ" (שם ד), ועל כל פנים זה שאמר כי יסיר חוזר לְסֻמוֹף לֹו ר"ל

תפסי בה קידושין ולדה כמותה מנלן. אמר קרא, "כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ... וְיִלְדוּ לָן" [קצט] (דברים כא, טו), כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו, וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיינה לא קרינן ביה וילדו לו [קצט]. אי הכי שפחה נמי [קצט]. אין הכי נמי. אלא "הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֶיהָ" למה לי. לכדתניא, האומר לשפחתו [קצט] הרי את בת חורין [י] וולדך עבד הולד כמותה [יא], דברי ר' יוסי הגלילי. וחכ"א, דבריו קיימים, משום שנאמר "הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֶיהָ" (שמות כא, ד). מאי תלמודא [יב]. אמר רבא [יג], אדרבי יוסי הגלילי.

קידושין דף עד עמוד א

מתני'. כל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה [יד]. רבי יהודה אוסר [יה]. רבי אליעזר אומר, ודאן בודאן מותר [יז], ודאן בספיקן [יח], וספיקן בודאן [יח], ואלו הן הספיקות, שתוקי, אסופי, וכותי [יא]. גמ'. מאי כל האסורין לבא בקהל, אילימא ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי, הא תנא ליה רישא, ממזירי ונתיני, שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה. ותו, ר' יהודה אוסר אהייא, אילימא אודאן בספיקן, הא מדקתני סיפא, ר"א אומר, ודאן בודאן מותר, ודאן בספיקן וספיקן בספיקן אסור, מכלל דר' יהודה לא סבירא ליה. וכי תימא ר"י אוסר אגר בממזרת [יב], מידי גר בממזרת קתני [יג] כל האסורין לבא בקהל [יד] קתני. אמר רב יהודה, הכי קאמר [טו], כל האסורים לבא בקהל כהונה, מאי נינהו, גיורת

כל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה; במה מדובר?

ביאור המאמרים

- קצו. שמתחס אחר אביו (רש"י).
 קצו. אלא אחריה הוא מתחס (רש"י).
 קצח. דולדה כמוה תיפוק לן מהאי קרא דהא לא קרינן בה "כִּי תִהְיֶינָה" כדכתיב "עַם הַחֲמוֹר" (בראשית כב, ה) עם הרומה לחמור (רש"י).
 קצט. מעוברת (רש"י).
 ר. בגט שחרור זה וולדך עבד (רש"י).
 רא. משוחרר כדיליף בסיפא שנאמר "הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֶיהָ" (שמות כא, ד) בזמן שהאשה לאדוניה הולד שתלד לאדוניה אין האשה לאדוניה אין הולד לאדוניה (רש"י).
 רב. היכא שמעינן מהאי קרא דבריו קיימין (רש"י).
 רג. האי קרא אדרבי יוסי קאי ולדה כמוה משום שנא' כו' (רש"י).
 רד. כגון ממזרי בשתוקי, ואע"ג שזה ודאי וזה ספק ואיכא למימר שמא כשר הוא אפ"ה שרי כדילפינן לעיל (דף עג) בקהל ודאי לא יבא אבל בקהל ספק יבא ובגמרא פריך הא תנא ליה רישא (רש"י).
 רה. בגמרא מפרש לה (רש"י).
 רז. כגון ממזרים בנתינים (רש"י).
 רז. כגון ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי (רש"י).
 רח. שתוקי ואסופי בממזרי ונתיני (רש"י).
 רט. שתוקי בשתוקית אסופי באסופית אסופי בשתוקית (רש"י).
 י. שמא זה כשר וזה פסול (רש"י).
 יא. בגמרא מפרש מאי ספיקיהו וכותים אותם שהושיב סנהריב בערי שומרון כדכתיב (מלכים ב יז) ויבא מלך אשור (אנשים מספרויים) ומכותה וגו', ועל שם שהביאם מכותה נקראו כותים ונתגיירו מאימת האריות כדכתיב (שם ב' יז) וישלח (בם את) [ה' בהם] האריות וגו' וכולה עניניה במלכים (רש"י).
 יב. דשמעינן ליה דאמר הכי לעיל (דף עב) רבי יהודה אומר גר לא ישא ממזרת ובמידי אחרינא לא שמעינן דפליג לענין יוחסין (רש"י).
 יג. לעיל דאתי רבי יהודה לאפלוגי עליה (רש"י).
 יד. וגר לאו מן האסורין הוא (רש"י).
 טו. כלומר לעולם ר' יהודה אגר בממזרת קאי דשמע ליה לת"ק דאירי בה והאי בקהל דקאמרת קהל כהונה הוא דכהן אסור בגיורת ואפי' פחותה מבת ג' שנים דלאו בת ביאה היא ואין שם משום

פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, ודלא כר' שמעון בן יוחי^[רמ"ז] מותרין לבוא זה בזה. ונוקמה בבת שלש שנים ויום אחד^[ר"י] ואפי' לר' שמעון בן יוחי. א"כ^[ריח] מצידה תברה^[רמ"ט], אלא טעמא דבת שלש שנים ויום אחד, הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, דמותרת לבא בקהל כהונה אסורה לבוא זה בזה^[ר"כ], הרי פחותה מבת שלש שנים ויום אחד לר"ש בן יוחי, דמותרת לבא בקהל כהונה ומותרות לבא זה בזה.

קידושין דף עח עמוד א

ר' אליעזר בן יעקב אומר^[רכא], גר. תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר^[רכב], גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה^[רכג], שנאמר, "וְכָל הַמִּתְּנָה"

גיורת
פחותה מבת
שלש שנים
יום אחד
כשרה
לכהונה
לדעת רשב"י

ביאור המאמרים

שתהא אמו מישראל. ר' יוסי אומר, אף גר שנשא גיורת בתו כשירה לכהונה.

חשש זנות דכתיב (יחזקאל מד) כי אם בתולות מזרע בית ישראל (רש"י).

רבב. הרי ארבע מחלוקת ברבר לר"י בת גר זכר פסולה ואפי' נשא ישראלית לר' אליעזר אי איכא צד אחד ישראל מכשיר ומיהו גר וגיורת בתו פסולה ולר' יוסי אפי' גר שנשא גיורת בתו כשרה ומיהו הורתה ולידתה בקדושה בעי ור' שמעון אפי' גיורת עצמה מכשיר ובלבד שלא תהא ראויה לביאה בגיורתה דתיפוק לה מכלל זונה.

רמז. דאמר לקמן בפירקין (דף עח) גיורת פחותה מבת ג' כשירה לכהונה וה"ק כל האסורין לבא בקהל כהונה ומאי ניהו דמרבי האי כללא יתר על הראשונים שאסורין בקהל ישראל גיורת שפחותה מבת שלש שנים וכ"ש יתירה על בת שלש שנים מותרין הנך אסורין גיורת וממזרים ונתיני ושתוקי לבא זה בזה (רש"י).

רבג. פרש רש"י ז"ל דלא מפסלא משום זונה. ולכאורה נראה מדבריו דרבנן דפסלי היינו משום דמחזקי לה שנבעלה לגוי בגיורתה והויא זונה. ולא נהירא חדא דהא ביאתה לאו ביאה היא כלל בשום מקום ולא בעריות לחיובא. ותו דהא בדאורייתא פליגי ואילו האי איסורא דרבנן הוא דחיישי לה שנבעלה לפי שסתם גיות הם זונות. ועוד דהא אמר רבי יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו ובמשמעות הכתוב פליגי ומשום גזירת הכתוב אתו עלה זה לכשרות וזה לפסלות, ואע"ג דמקרא זה דברי קבלה הוא מכל מקום דאורייתא נינהו אלא דאתא יחזקאל ופירש, וכדאמרין בעלמא (תענית י"ז ב') הא עד דאתא יחזקאל מאן אמרה אלא דאורייתא היא ואתא יחזקאל ופירשה, וזה מבואר ותו לא מידי. אבל יש לומר לפי פירוש רש"י ז"ל דודאי מה שפירש יחזקאל היינו משום דאשמעינן דזו בכלל זונה ולא מפני שנבעלה, אלא כל שנולדה בגיות חל עליה שם זונה, שהרי אין הדעת נותנת שיוסיף יחזקאל איסורי כהונה שלא נתפרשו ונאמרו בתורה כלל בענין זה שהאריך בו הכתוב כל כך (ריטב"א).

ר"ז. ולא בפחות ונימא דפחותה מותרת לכהן ובה לא איירי (רש"י).

ריח. דכר"ש מיתוקמא דפחותה מותרת לכהונה והוא לא התיר לבא בממזרת אלא האסורין לבא בכהונה הוי משמע האי דפחותה אית ליה דאסורה לממזר (רש"י).

ריט. תשובתו מוכנת לצידו (רש"י).

רב. בתמיה היא בממזר וממזר בה והרי גיורת וכו' דכיון דקהל גרים לאו קהל הוא לא שנא פחותה ל"ש יתירה ועל כרחיך תנא דידן מדרשי יתירה על בת שלש לממזר ש"מ אית ליה קהל גרים לא איקרי קהל (רש"י).

רכא. כך שנינו במשנה (שם דף עז עמוד א): מתני'. בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם. ישראל שנשא חללה בתו כשירה לכהונה. חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה לכהונה. רבי יהודה אומר, בת גר זכר כבת חלל זכר. רבי אליעזר בן יעקב אומר, ישראל שנשא בתו כשירה לכהונה, וגר שנשא בת ישראל בתו כשירה לכהונה, אבל גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה, אחד גר ואחד עבדים משוחררים, אפי' עד י' דורות, עד

בְּנָשִׁים [אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשֵּׁבב זָכָר] הִחִיו לָכֶם" (במדבר לא, יח), והלא פינחס היה עמהם^[רכד]. ורבנן. "הִחִיו לָכֶם" לעבדים ולשפחות. וכולן מקרא אחד דרשו^[רכה], "אֶלְמִנָּה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלַת מְזוּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל"^[רכז] (יחזקאל מד, כב), רבי יהודה סבר, עד דאית כל זרע^[רכו] מישראל. רבי אליעזר בן יעקב סבר, "מזרע" ואפילו מקצת זרע^[רכו], רבי יוסי סבר, מי שנזרעו בישראל^[רכח]. רבי שמעון בן יוחי סבר, מי שנזרעו בתוליה בישראל^[רכט].

סברתו (תוספות הרא"ש).
רבו. כלומר כל עיקר הקרוי זרע היינו מן האב לאפוקי בת גר זכר (רש"י).
רבו. אפי' זרע כחוש כגון מן האם גר שנשא ישראלית (רש"י).
רבה. שתהא הורתה בקדושה (רש"י).
רבט. שצמחו וגמרו בתוליה משבאה לכלל ישראל דהיינו כשנעשית בת שלש גמרו בתוליה לביאה שאם תבעל מכאן ואילך אינן חוזרין אבל קודם שלש כל שעה הם חוזרין וצומחים ובאין, והכי דריש לקרא בתולות מזרע בית ישראל בתולים שלה יהו מזרע גידולי יהודי (רש"י).

רבד. בין היוצאים למלחמת מדין שנאמר להם המקרא הזה (רש"י). הקשה ה"ר אלחנן לרב דאמר לעיל כהן מותר ביפת תואר אף ביאה שנייה כיון דאישתראי אישתראי דילמא לשם יפת תואר הותרה לו. וי"ל דבמלחמת מדין לא היתה יפת תואר מותרת עד לאחר כיבוש וחילוק והכי איתא בירושלמי. ולי נראה בשעה שאמר משה החיו לכם כבר באו מן המלחמה ויפת תואר אינה מותרת כי אם בשעת שביה כדאמרין לעיל (תוספות הרא"ש).

רבה. לאו מקראי קא ילפי דהא מבנייאי יליף לה ר' יהודה לעיל, אלא כל אחד מפרש המקרא לפי